

Informe Professional “Reconeixements fotogràfics”

Alejandro Pérez Mendioroz

**Universitat Oberta de Catalunya
20.534 Treball de Final de Grau aula 1**

Dra. Mila Arch Marin

26 de maig de 2021

Índex	Pàgina
1.- INTRODUCCIÓ:	3
1.1 Plantejament del problema	3
1.2 Justificació de la recerca	5
1.3 Contingut i límits	7
2.- OBJECTIUS: generals i específics	8
3.- DISSENY METODOLÒGIC	8
4.- DESCRIPCIÓ DE L'ÀMBIT D'INTERVENCIÓ (ESTAT DE LA QÜESTIÓ)	10
4.1 Descripció de la problemàtica i de l'abordatge que es fa des de la perspectiva de la psicologia del testimoni.	10
4.2 Descripció i anàlisi de la metodologia policial actual i de la doctrina jurisprudencial.	17
5.- PROPOSTA D'INTERVENCIÓ	21
5.1 Nova metodologia policial per a l'execució de la diligència de reconeixement fotogràfic, recomanacions i consideracions.	21
6.- CONCLUSIONS	29
7.- BIBLIOGRAFIA	30
8.- ANNEXOS	37
Annex 1 – Ancians testimonis (condicionants específics)	37
Annex 2 - Instruccions per a conduir reconeixements fotogràfics	38
Annex 3 – Acta complementària per a l'Acta de reconeixement fotogràfic A30(2)	40

1.- INTRODUCCIÓ:

Els reconeixements fotogràfics són la base inicial des de la que solen començar multitud d'investigacions policials. Aquests, consisteixen en mostrar a una víctima o testimoni (En el present treball empraré la paraula testimoni per referir-me tant a la víctima del fet, i principal testimoni en molts casos, com a terceres persones que hagin pogut presenciar els fets, testimonis del delicte), un seguit de fotografies de persones prèviament detingudes, per tal que el testimoni manifesti si reconeix a alguna de les persones com l'autora del fet.

Aquest procés, a priori, pot semblar senzill, però ben al contrari, és un procés complex que requereix l'activació d'un seguit de recursos cognitius, i requereix l'explotació del record que el testimoni té sobre els fets.

Com s'exposarà al present, són multitud els factors que intervenen en el procés de percepció, codificació i recuperació del record, així com que existeixen un gran nombre d'elements que intervenen de forma significativa en la pràctica de la diligència, que poden portar a errors que poden tenir greus conseqüències processals.

En el present s'analitza la normativa i la praxi actual, i es proposa un nou model per a l'execució de la diligència de reconeixement fotogràfic. Per a tal fi, l'enfocament d'aquest treball és doble (des de la teoria i des de la pràctica), per una banda des dels coneixements científics que ha aportat en els darrers trenta o quaranta anys la psicologia del testimoni, i per altra, des del punt de vista de la doctrina consolidada per part del Tribunal Suprem (en endavant TS) pel que respecta a aquest tipus de reconeixements d'identitat, tractant de conjugar ambdós aspectes per a que els canvis proposats suposin una millora completa.

1.1 Plantejament del problema

La pràctica majoria de delictes tenen en comú la presència d'una víctima i d'un victimari que interactuen de forma física durant els fets, alhora que sovint existeix la presència de tercers que no intervenen en els fets, però que en són testimonis.

Aquestes persones, víctimes i testimonis, perceben els fets, els codifiquen a la seva memòria i poden recordar-los amb major o menor riquesa de detalls des d'un punt de vista quantitatiu i qualitatiu.

En els casos en els que els delictes no es poden resoldre de forma immediata, ja sigui perquè la policia intervé en el fet i deté a l'autor in-fraganti o ja sigui perquè l'autor és conegut de la víctima i aquesta pot identificar-lo aportant les seves dades de filiació, s'inicia un procés d'investigació criminal.

La investigació criminal s'iniciarà amb una exploració de la memòria disponible del fet, dels testimonis, essent el reconeixement fotogràfic, una de les eines més utilitzades (per darrere de les declaracions), com ja s'ha exposat.

El desenvolupament de la diligència de reconeixement fotogràfic es basa en la capacitat d'evocació del record del testimoni, però l'exactitud del record i el resultat de la diligència, estarà mediat per multitud de factors interns i externs al propi testimoni (Diges, 2014), que influiran significativament en el resultat del reconeixement, sovint de forma negativa quan les condicions de percepció, o de execució del reconeixement, són dolentes (Smith, Wilford, Quigley-McBride, i Wells, 2019).

A banda d'una petita proporció de casos on existeix una manifesta voluntat d'enganyar, que alguns autors quantifiquen en un 8% (Arce i Fariña, 1995), la resta d'errors en les imputacions penals causades per errades en els reconeixements d'identitat, es deuen a l'error inconscient i involuntari dels testimonis. L'error en aquest cas prové de la pròpia memòria de la persona i té l'origen en la mateixa naturalesa del procés de percepció, emmagatzematge i recuperació i evocació dels records. La memòria, en contra del que suposa en general la població (Loftus, 2010; Mira i Diges, 1991), no es una càmera de vídeo que enregistra el que percebem pels nostres sentits i que emmagatzema totes les nostres percepcions amb tot luxe de detalls i de forma perpètua, sense possibilitat de canvi, podent accionar la tecla de "play" per recordar els fets de forma detallada i infal·lible.

Abans d'entrar a proposar canvis i millores, cal fer un petit resum de la praxi policial actual, observada per l'autor del present durant més de vint anys de tasca d'investigació al cos de Mossos d'Esquadra, havent participat en centenars d'entrevistes a testimonis i en altres tantes diligències de reconeixement d'identitat (tant reconeixements fotogràfics com reconeixements en roda judicial).

La praxi actual que es relata, es la causa de multitud d'errors d'identificació de persones en el si de procediments penals (Brewer, Weber, i Guerin, 2020), i es la causa que porta a considerar necessària una millora substancial de la metodologia policial en la pràctica dels reconeixements d'identitat.

En l'actualitat, la diligència de reconeixement fotogràfic es portada a terme pel personal de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PGME) i de les Polícies Locals, tant en seu policial com al domicili del testimoni, via pública, etc..., portat a terme per agents destinats a les Oficines d'Atenció al Ciutadà (OAC, comunament anomenades oficines de denúncies) i a les diferents Unitats d'Investigació (UI, ATI i DIC, que son els tres nivells diferents dins de l'àmbit de la investigació criminal al cos de Mossos d'Esquadra), sense que aquest personal disposi de cap mena de formació específica sobre aquest camp. Val a dir, que els cursos d'especialització en investigació criminal (curs bàsic i curs avançat), no inclouen cap mena de formació específica en memòria de testimonis o en la pràctica dels reconeixements de persones.

La metodologia policial utilitzada, i que aquí s'exposa, es fruit de aprenentatge-copia de la manera de fer dels agents més veterans, i de l'experiència personal de cadascú, modelada al llarg dels anys per assaig-error, no hi ha una metodologia complerta sistematitzada al cos, únicament un seguit de recomanacions i instruccions incomplertes, i insuficients.

L'eina informàtica emprada per a portar a terme els reconeixements fotogràfics, es el SIP-Foto (una base de dades que explota les fotografies de ressenya policial de les persones detingudes al llarg dels anys), i els àlbums que es mostren als testimonis, en pantalla o impresos en paper (en color, o inclús en blanc i negre) poden ser de dos tipus: Àlbums pre-dissenyats per les diferents Unitats en base a delictes o problemàtiques concretes, o àlbums creats expressament en el moment de la diligència, en base a la descripció aportada per la víctima/testimoni.

En tots els casos, la diligència la porta a terme l'agent que està prenent la denuncia o l'investigador/s que porta el cas, no es contempla en cap cas el "doble cec" del que es parlarà més endavant. No es donen instruccions concretes a la víctima/testimoni durant el procés de reconeixement, sinó que cada policia li explica la diligència al testimoni, en base a la seva praxi particular, basada normalment en la seva experiència professional.

Les fotografies es mostren de forma simultània (sobre aquest punt, les variants observades han estat múltiples), en fulls o en pantalles d'ordinador, de vuit fotogrames o més, no hi ha límit en quant al nombre màxim de fotografies a mostrar. Si el testimoni no reconeix cap fotografia, no s'aixeca acta de la diligència practicada o simplement es fa constar a la declaració de denúncia que "se li han mostrat fotografies i no ha reconegut a ningú", sense que quedi recollit enlloc quines fotografies s'han mostrat, quines instruccions se li han donat al testimoni o quines manifestacions literals ha fet aquest.

Si el testimoni reconeix alguna de les fotografies, s'aixeca una acta model A30 on es deixa constància de les dades d'identificació dels agents, identitat del testimoni, intèrpret si s'escau, nombre de fotografies mostrades, clixé reconegut, i motiu del reconeixement i dubtes que tingui el testimoni. En cap cas hi ha espai on recollir altres elements del desenvolupament de la diligència que son vitals per tal de valorar la metodologia emprada, en quant a poder apreciar si el reconeixement s'ha fet amb preguntes o expressions suggestives. Tampoc es recull la literalitat de les manifestacions del testimoni, únicament si reconeix amb dubtes o si la reconeix sense dubtes, i en el cas de que tingui dubtes, quins dubtes exposa.

1.2 Justificació de la recerca

La praxi policial relatada al punt anterior, resulta caduca i insuficient, permet altes dosis de suggestió (principal enemic de la memòria) i està subjecte a la discrecionalitat en la metodologia que pugui aplicar cada agent de policia.

Es causa de molts **falsos positius** (Reconeixement fotogràfic d'una persona com a autor d'uns fets que no ha comès, en una roda d'autor absent, també s'anomena falsa alarma en el camp de la psicologia del testimoni): Per exemple per l'ús del mètode simultani en comptes del mètode seqüencial, a la hora de mostrar les fotografies (Stebly, Dysart, i Wells, 2011)

Sovint també de molts **falsos negatius** (El testimoni no reconeix el clixé de l'autor en una roda): Per exemple portant a terme rodes de reconeixement fotogràfic mesos després dels fets, cosa que s'ha demostrat que porta als testimonis a no poder recordar a l'autor o fer-ho amb errades importants (Sheperd, Ellis, i Davies, 1982) A l'estudi de Shepherd, es va establir una condició de demora de 11 mesos, i es va observar que el 90% dels subjectes experimentals no eren capaços d'identificar a l'autor dels fets, trobant-se aquest a la roda.

Actualment, a nivell judicial, la diligència de reconeixement fotogràfic es un simple "punt de partida vàlid per a les investigacions", tal i com recull la jurisprudència "*es un punto de partida válido para iniciar las investigaciones policiales*". (STS 3745/1990, de 22 de novembre; STS 625/1993, de 21 de Juny; STS 176/1999, de 13 de febrer).

El que si admet la doctrina del TS es que en cas de ratificació dels reconeixements durant el judici oral per part dels testimonis (incloent els agents de policia), aquest fet tindrà valor probatori i serà suficient per enervar el principi de presumpció d'innocència tot, i que darrerament (i suposem que en base a una major tendència per part del TS a tenir en consideració el coneixement científic de la psicologia experimental) aquest valor probatori quedarà restringit a casos excepcionals i on no hi hagi possibilitat de disposar de cap altre mitjà de prova (STS 430/1999, de 23 de març).

A banda de l'esmentat, la doctrina del TS considera que el fet de realitzar un reconeixement fotogràfic previ a una roda de reconeixement en viu, no contamina aquesta darrera (STS 897/1990, de 14 de març; STS a recurs 6712/1989, de 12 de

setembre; STS 138/1993, de 22 de gener; STS a recurs 1253/1996, de 6 de març; STS a recurs 739/1997, de 10 de febrer; STS a recurs 519/1998, de 11 de novembre; STS a recurs 2870/1997, de 16 de novembre; STS 1071/2000, de 15 de Juny), cosa que es troba enfrontat amb els resultats dels estudis que demostren que una diligència de reconeixement fotogràfic realitzada sense les garanties oportunes (bàsicament evitant la suggestió, com es detallarà més endavant) no només pot condicionar una roda de reconeixement en viu que es faci a posteriori, sinó que s'ha pogut comprovar experimentalment, i també en casos reals, que el testimoni es capaç de mutar el record, i creure que l'autor ja no es el que estava present en la seva memòria original, sinó la persona que va reconèixer a la fotografia (Gorenstein i Ellsworth, 1980; Loftus, 1976), es a dir, es pot traslladar un fals positiu des de la diligència de reconeixement fotogràfic fins a la sentència condemnatòria d'un innocent, passant per la diligència de reconeixement en viu i el reconeixement presencial en el judici oral.

Si posem els coneixements consolidats de la ciència (psicologia del testimoni) al costat de la doctrina del TS, ens adonarem que la situació a l'estat espanyol, en quant a la pràctica d'aquesta diligència, es molt perillosa i que cal un canvi profund per dotar de rigor científic l'actuació policial, tal i com s'ha fet en d'altres camps en els que intervenen les forces i cossos de seguretat.

Manquen coneixements sobre percepció i memòria, i sobre com conduir entrevistes a víctimes i testimonis. Mancances que tenen els agents de policia, però també els jutges, fiscals i advocats, i també d'altres professionals que son els primers en entrar en contacte amb la víctima, com metges, infermers, mestres, assistents socials, ... , per exemple, el tipus d'entrevista o interrogatori al que es sotmet a la víctima per tal de conèixer els fets (cosa que fan tots els professionals que entren en contacte amb la víctima) influeix notablement en la informació que s'obté, en els errors que es causa durant la recuperació del record i en la informació suggestiva que s'incorpora a la víctima (Manzanero, 2010).

Tot i que no es tracta d'un problema exclusiu de la policia, en la majoria de casos, els procediments penals s'inicien en seu policial, i per tant, si comença malament es molt més probable que continuï i acabi malament, la PGME ha de prendre mesures per millorar en aquest camp, igual que s'està fent en la resta de camps subjectes a coneixement científic.

Condemnar o centrar la investigació en una persona equivocada, un innocent, té un doble perjudici. Per una banda privem de llibertat i/o fem passar per un tortuós procediment penal que pot durar anys, a una persona que no té cap culpa i que res te a veure en els fets, criminalitzant-lo injustament i trencant la seva trajectòria vital d'una manera molt greu, amb les terribles conseqüències que això pot comportar (a nivell personal, familiar, laboral i social) sobretot en acusacions incorrectes per delictes molt greus, de caire sexual o amb transcendència mediàtica. En el cas de delinqüents en procés de reinserció social, podem malbaratar aquest procés, i la feina lenta i difícil de psicòlegs, sociòlegs i assistents socials.

Però per altra costat, i no menys important, deixem en llibertat a l'autèntic culpable, el qual a banda de no ser sancionat pels fets que ha comès i tenir una incentivadora sensació d'impunitat, reincidirà de ben segur, i generarà més víctimes i més procediments penals.

Si en algun moment el sistema detecta que l'acusat es innocent, i cal reiniciar o reorientar la investigació, el temps transcorregut jugarà a favor de l'autèntic culpable i

farà, amb molta probabilitat, inviable una satisfactòria finalització de la nova investigació dels fets.

Tots aquests motius son els que porten a considerar absolutament necessari, un canvi en la metodologia policial, i l'establiment d'un mètode de treball que permeti assolir els objectius que es relaten al punt 2.

1.3 Contingut i límits

Cal dir que el present treball es centra única i exclusivament en un tipus de reconeixement d'identitat, que per altra banda es el més utilitzat per part dels diferents cossos policials, el reconeixement fotogràfic, però moltes de les recomanacions respecte a aquestes, es poden extrapolar als reconeixements en roda, diligència que es, a la pràctica, competència exclusiva dels jutges d'instrucció.

Una vegada feta la anàlisi teòrica i pràctica de la situació actual, s'exposarà el coneixement científic actual respecte aquesta diligència, des de la disciplina de la Psicologia del Testimoni, i s'avaluarà si la praxi actual compleix amb els requisits i amb els coneixements científics. Es farà una avaluació respecte el grau de concordança entre el coneixement científic teòric i la practica policial.

Atenent a que son múltiples els aspectes que cal analitzar, ja que durant la pràctica de la diligència, son multitud els factors que intervenen en el procés de percepció, codificació i evocació del record que porta al reconeixement de rostres, la comparativa entre la teoria jurídica i normativa, la praxi policial i la teoria científica, es portarà a terme de forma progressiva, en relació a cadascun dels factors intervinents.

Per acabar, cal tenir present que hi ha dos grups d'edat, que per la seva pròpia idiosincràsia evolutiva, presenten reptes diferents en relació al conjunt de la població, son els ancians i els nens. Es per això, que a banda dels trets generals de la proposta presentada, es fan certs apunts concrets en relació amb aquests dos grups d'edat.

En quant als límits del meu treball, cal tenir present que no es possible realitzar una recerca documental que acrediti les conclusions a les que arribo quan considero el sistema actual caduc i propens a errades, ja que la forma de recollir dades estadístiques judicial i policial, en cap cas recull el nombre de reconeixements efectuats, si aquests han estat positius o negatius, quina metodologia s'ha emprat, etc... no s'enregistren en vídeo, no es disposa de constància documental sobre els detalls del seu desenvolupament, ni del resultat processal final obtingut (es a dir, si han portat a una condemna, a un arxiu o a una absolució).

Tanmateix, respecte la nova metodologia de treball que es proposa, no es pot a priori fer una valoració fefaent de si resultarà suficient o del tot eficaç per a l'objectiu plantejat, i en cas de que es dugués a terme, caldria esperar uns anys, i portar a terme un estudi complet per tal de poder acreditar, que s'han obtingut resultats positius.

La psicologia del testimoni es una especialitat científica relativament nova que va renovant els seus coneixements conforme es van portant a terme nous estudis experimentals, per la qual cosa, algunes de les conclusions actuals en les que es basa la proposta de nova metodologia de treball, podrien quedar obsoletes o desmentides, i caldria renovar i modificar la metodologia de treball per adaptar-s'hi.

2.- OBJECTIUS: generals i específics

L'objectiu del present treball es analitzar la situació actual de la pràctica de la diligència de reconeixement fotogràfic, portada a terme per les diferents Unitats policials que desenvolupen la seva tasca professional a Catalunya (Mossos d'Esquadra i Polícies Locals), des de una doble vessant, per una banda el marc normatiu, doctrinal i de protocols policials existent, fent una radiografia de les normes que son d'obligat compliment per als agents policials durant la pràctica de l'esmentada diligència. I per altra banda, analitzar la praxi professional real que es porta a terme pels agents policials en les denúncies i investigacions que s'instrueixen.

Es proposaran millores en relació a la practica policial, dins dels límits del que resulta raonable i possible, tenint en compte la capacitat de recursos i de dotació pressupostaria disponible als cossos policials de Catalunya. Una proposta teòricament perfecte que fos inviable a nivell logístic i pressupostari, quedaria emmarcada dins de l'àmbit de la teoria utòpica, i el present treball té un objectiu eminentment pràctic i d'aplicabilitat, si bé no immediata, si en un curt o mitjà termini. Per posar un exemple, si bé seria desitjable que únicament els agents policials especialitzats en psicologia del testimoni fossin els que conduïxin diligències de reconeixement fotogràfic, aquesta situació no es realista, degut a que aquesta diligència es de pràctica molt estesa i habitual, i no es pot deixar de fer de sobte, fins que centenars de policies es formin i especialitzin. Atenent a això, es confecciona una breu guia per a la practica de la diligència per a agents policials no especialistes, que cobreix els aspectes més crítics en la conducció dels reconeixements fotogràfics.

El treball, per tant, pretén poder ser tant una proposta de millora que podria anar adreçada a la direcció dels cossos policials o a la direcció del departament d'interior de la Generalitat de Catalunya, com una guia per als agents policials que vulguin disposar d'un coneixement complert respecte els aspectes fonamentals que cal tenir presents per a conduir reconeixements fotogràfics.

Atenent a l'anterior, l'objectiu principal per al present informe professional, es establir un mètode de conducció de reconeixements fotogràfics per a agents policials.

3.- DISSENY METODOLÒGIC

Atenent a que el present treball explora diferents aspectes que son estudiats i desenvolupats des de diferents àmbits del coneixement (dret penal i processal penal, tècnica policial, normativa legal i estudis de psicologia del testimoni), les fonts d'informació utilitzades, així com les tècniques emprades per a la seva explotació han estat diverses, detallant cadascun dels processos a continuació, per a cada disciplina:

Doctrina jurisprudencial del TS:

Respecte a la doctrina jurisprudencial del TS, s'han emprat recerques a través de la base de dades del CENDOJ Centro de Documentación Judicial – (veure: <https://www.poderjudicial.es/search/indexAN.jsp>). El CENDOJ es l'òrgan tècnic del Consell General del Poder Judicial (òrgan de govern dels jutges i tribunals espanyols), i s'encarrega de la publicació de la jurisprudència.

Dins d'aquesta base de dades s'ha emprat un marc temporal limitat, es a dir, s'ha estudiat les sentències dictades pel TS des del 1990 fins l'actualitat. S'ha tingut present que els anys 70 i 80 del segle XX van ser les dècades on l'estudi experimental en el camp de la psicologia del testimoni es va reactivar amb molta força, i les sentències del

1990 en endavant, ja haurien hagut i pogut recollir les conclusions que la psicologia del testimoni aportava al conjunt de coneixements científics.

En quant al buscador, s'han emprat els termes clau següents: “reconocimiento fotográfico”, “rueda fotogràfica”, “reconocimiento de identidad”, “sesgo”, “reconocimiento en rueda”, “psicología del testimonio”. Obtenint una llarga llista de resultats que ha estat estudiada de forma individual. Val a dir, com s'exposarà durant l'apartat corresponent a l'estudi jurisprudencial, que la doctrina del TS respecte els reconeixements fotogràfics es una doctrina consolidada, això vol dir que s'arrossega d'una sentència a la següent, la referència a una línia jurisprudencial concreta, per la qual cosa, aquest fil conductor de sentències citades entre sí, també ha estat aprofitat per tal de cercar la jurisprudència més rellevant.

Fruit de la recerca, s'ha localitzat una sentència molt interessant (STS 263/2012, de 28 de Març de 2012) en la que es recull la doctrina jurisprudencial consolidada del TS, a banda d'altres sentències que es citen al final de l'informe.

Tècnica policial:

El cos de Mossos d'Esquadra disposa d'una intranet corporativa on es publiquen els protocols policials vigents en forma del que s'anomena PNT (procediment normalitzat de treball), Directrius Tècniques, Ordres i altre tipus de disposicions.

S'ha fet una recerca exhaustiva en tota aquesta documentació, dins de la intranet corporativa, trobant diferents protocols i directius (les quals no es pot citar de forma concreta degut a que son documents de difusió limitada dins de l'àmbit del cos policial).

Tot i l'anterior, es pot concretar que s'han trobat recomanacions respecte la posada en practica dels reconeixements fotogràfics en el PNT de declaracions policials, i en els documents sobre Atenció a Víctimes de delictes, si bé totes elles recullen les limitades recomanacions que sorgeixen del document emès per la Comisión Nacional de Coordinación de Policía Judicial que es detalla a continuació.

Sumat a l'anterior, el coneixement fruit de la pròpia experiència professional del sota-signant, s'inclou com a coneixement respecte la tècnica policial actual.

Normativa legal:

Respecte de la LECrim, que es la llei que recull la normativa al voltant del dret processal penal, es a dir, les normes que determinen com ha de funcionar el procediment d'instrucció i sanció penal dels delictes. Dins d'aquesta llei s'han estudiat els articles 369 a 371.

Comisión Nacional de Coordinación de Policía Judicial: Es un òrgan creat en aplicació del Reial Decret 769/1987, de 19 de juny, sobre regulació de la policia judicial. La presideix el/la President/a de Tribunal Suprem i del Consell General del Poder General i hi solen assistir, en qualitat de vocals, el/la Ministra de Justícia, el/la Ministre de l'Interior, el/la Fiscal General de l'Estat, un vocal del Consell General de Poder Judicial, el/la Conseller/a d'Interior de la Generalitat de Catalunya, el/la Conseller/a de Presidència, Funció Pública, Interior i Justícia de Navarra i un magistrat/da en qualitat de secretari.

Respecte aquest òrgan, s'ha estudiat el document “Orientaciones para la Práctica de Diligencias por la Policía Judicial” (Comisión Nacional de Coordinación de Policía Judicial, 2016)

Estudis de Psicologia del Testimoni:

Per tal de cercar estudis i treballs respecte el tema concret de la psicologia del testimoni aplicada al reconeixement de persones, i en concret als reconeixements fotogràfics, es va realitzar una primera aproximació mitjançant la lectura d'obres especialitzades de referència.

A partir d'aquestes obres, es va realitzar una cerca manual partint del llistat de referències oferts a les obres de referència que fossin rellevants per a assolir l'objectiu del treball, es a dir, cercar quins aspectes de les condicions de percepció i codificació de la memòria tenien intervenció directa i cabdal en la posterior recuperació del record a la hora de reconèixer a les persones, i els factors determinants que influeixen en la forma de conduir els reconeixements d'identitat per part dels agents policials.

Per tal de cercar els estudis, articles i treballs als que es feien referència a les obres abans citades, es va fer servir el buscador APA Psycnet (veure: <https://psycnet.apa.org>), a través de la biblioteca de la UOC (recursos digitals), cosa que m'ha permès obtenir els textos íntegres dels estudis que he considerat necessari llegir de forma íntegra per complementar els coneixements que s'exposaven e les obres citades anteriorment.

Per tal de complementar la recerca secundària realitzada manualment partint del llistat de referències que contenen les obres seleccionades, s'ha fet una recerca al cercador APA Psycnet en llengua anglesa respecte els anys 2019 - 2021, emprant les paraules clau següents: "lineup identification", "lineup bias", "police lineup", obtenint trenta-dos referències resultat de les diferents cerques. Tanmateix, s'ha portat a terme una recerca bibliogràfica en els mateixos termes a Dialnet plus i Google Scholar, amb les paraules clau següents: "reconocimiento fotogràfico", "reconocimiento policial", "reconocimiento de sospechosos", "reconocimiento de identidad", "sesgo en la identificación" obtenint únicament dos referències directament relacionades amb el tema del treball.

Els successos traumàtics tenen una gran influència en la capacitat de recordar de les persones, el trauma afecta a la capacitat de percepció i codificació del record. Com que els casos en els que es desenvolupa un reconeixement fotogràfic policial, les persones a reconèixer solen formar part d'un esdeveniment amb certa càrrega emocional, es va considerar necessari, complementàriament, realitzar una recerca de fonts bibliogràfiques relacionades amb el trauma.

4.- DESCRIPCIÓ DE L'ÀMBIT D'INTERVENCIÓ (ESTAT DE LA QÜESTIÓ):

4.1 Descripció de la problemàtica i de l'abordatge que es fa des de la perspectiva de la psicologia del testimoni.

Existeixen una sèrie de qüestions, fora de l'abast del control dels que intervenen en la pràctica de la diligència objecte d'estudi, i que estan relacionades amb les **característiques pròpies del succés** (nombre de participants, interval de retenció, ...) i de les **circumstàncies ambientals** (condicions de llum, ...) que influeixen objectivament en la capacitat de realitzar la identificació per part de la víctima.

Durada del fet: A major durada del fet major oportunitat d'observar el rostre de l'autor i com a conseqüència, major possibilitat d'una identificació posterior. Per tant, el fet clau no es tant la durada del fet sinó el temps total durant el qual el testimoni pot observar el rostre de l'autor. Cal tenir present que la valoració que fa la víctima o el testimoni de la durada d'un fet, sol ser a l'alça, de vegades, d'una forma notable, hi ha experiments en els que un fet de durada de 30 segons ha estat recordat com que havia durat entre 8 i

10 minuts (Loftus i Ketcham, 2010), els fets de major càrrega emocional solen distorsionar en bona mesura el record sobre la durada d'aquests.

Temps d'exposició del rostre a identificar: Els estudis indiquen que una major durada en la exposició del rostre de l'autor, comportarà un índex més elevat d'identificacions per part dels testimonis (Diges, 2014). Però a major temps d'exposició, el testimoni considerarà que té més possibilitats d'identificar a algú, li reporta major seguretat interna de les seves possibilitats d'encert, i això provoca un major nombre de falsos positius (Shapiro i Penrod, 1986; Read, 1996) i aquests falsos positius se'ns presentaran amb testimonis completament convençuts de la identificació que acaben de realitzar (Memon, Hole, i Bull, 2003).

Condicions d'il·luminació: Respecte a aquesta variable, únicament trobem un estudi en el que es va abordar aquest aspecte com a eix central de l'experiment (Yarmey, 1986). En el mateix es van estudiar les identifications de persones en quatre condicions de llum (diürna, nocturna, i inici i final del crepuscle). Les conclusions van ser que s'obté un major índex d'encerts amb la llum diürna i d'inici del crepuscle. Cal però més investigació sobre aquest condicionant ambiental.

Nombre d'autors: Un estudi sobre l'efecte de la quantitat d'autors sobre una sola víctima (Clifford i Hollin, 1981), va arribar a la conclusió que podem considerar més lògica, que es que la quantitat d'autors es inversament proporcional a l'exactitud del record sobre els rostres d'aquests per part del testimoni, ja que la capacitat d'atenció s'ha de repartir entre tots els que intervenen en el fet, i aquesta capacitat es limitada. A major nombre d'autors menys exactitud en les descripcions i en les identifications d'aquests.

Diferència entre víctima i testimoni: Resulta rellevant saber si una víctima dels fets pot ser més o menys capaç o precisa que un testimoni dels mateixos fets, única i exclusivament, per la diferència de rol en l'acció, sense entrar a valorar altres circumstancies. En un estudi es va poder determinar que la diferència era irrellevant (Hosch i Cooper, 1982), però en un estudi de major valor ecològic (Kassin, 1984) les conclusions van ser diferents, i els testimonis van ser més exactes a l'hora d'identificar a l'autor en una roda d'autor present (S'anomena així a la roda de reconeixement fotogràfic que conté la fotografia del sospitós o de l'autor del fet). Cal considerar, però, el tipus de fet del que la persona ha estat víctima (nivell de violència i/o activació emocional (Christianson i Hübilette, 1993; Tollestrup, Turtle, i Yuille, 1994; Kuehn, 1974)) per determinar si aquesta regla estàndard es compleix o cal aplicar altres variables (veure punt "Víctimes/Testimonis de fets amb una alta càrrega emocional").

Segons l'estudi de Christianson i Hübilette (1993) van trobar que en successos amb certa activació emocional, les víctimes eren més exactes en quant a la informació proporcionada sobre el succés, i a l'estudi de Tollestrup, Turtle, i Yuille (1994) van trobar que aportaven més dades sobre el sospitós les víctimes que no pas els testimonis, degut a un nivell d'activació mes gran. Per altra banda, segons l'estudi de Kuehn (1974) va trobar que a major gravetat del delictes, les víctimes proporcionaven menys informació.

Focus en l'arma: Aquest concepte es refereix als casos en que víctimes i testimonis d'un fet en el que intervé una arma, focalitzen la seva atenció sobre aquesta i no sobre la resta de característiques de l'autor o del fet. Alguns estudis com el de Loftus, Loftus, i Messo (1987) demostren que la intervenció d'arma redueix l'exactitud en la identificació. Tot i això, el nivell de confiança en la identificació realitzada per testimonis de fets amb arma i sense, es similar, tot i que les identifications siguin proporcionalment menys

precises en el cas que hi intervingui un arma. El meta-anàlisi de Steblay (1992) va corroborar totes les conclusions exposades.

Gènere del testimoni: En general, entre homes i dones no existeixen diferències en quant a la capacitat d'identificació de persones, tot i que els homes són més exactes identificant homes (Shaw i Skolnick, 1994), i el mateix en el cas de les dones (Christiaansen, Ochalek, i Sweeney, 1984). El meta-anàlisi de Shapiro i Penrod (1986) va concloure que les dones són més exactes a l'hora d'identificar als autors en rodes d'autor present, mentre que els homes realitzen menys falsos positius. L'estudi de Parker i Ryan (1993) va corroborar aquesta darrera conclusió.

Edat dels testimonis (nens i ancians): En general, hi ha una sèrie de coneixements científics consensuats pels investigadors, en quant a la capacitat de la memòria de rostres depenent de l'edat. La memòria de rostres evoluciona al llarg de la vida, essent en l'edat adulta quan arriba al seu millor rendiment, i essent poc evolucionada en nens, i deteriorada en persones d'edat avançada (Diges, 2014). A banda, i com a norma general, els nens són altament suggestionables si no se'ls entrevista prenent una sèrie de mesures de precaució, bàsicament evitant les preguntes suggestives i intentant que el menor faci un relat dels fets el més lliure possible i únicament realitzant preguntes obertes (Whipple, 1909).

En relació específica als nens, els diferents estudis demostren que els nens més petits són menys precisos que els nens més grans o adolescent, alhora, els nens més petits realitzen més falsos positius i tendeixen a endevinar amb major freqüència que els nens més grans o adolescents (Pozzulo i Lindsay, 1998).

En relació amb els ancians, cal destacar que en les rodes d'autor absent, els ancians realitzen més falsos positius que els adults (Searcy, Barlett, Memon, i Swanson, 2001), però en les rodes d'autor present el rendiment és similar (Bartlett i Memon, 2007). És important preguntar als testimonis en general i als ancians en particular, si tenen necessitat de fer servir ulleres graduades, i en cas de que així sigui, preguntar si les portaven en el moment del fet per valorar la qualitat de la percepció (Veure apartat específic sobre ancians, adjunt com a Annex al present treball).

Respecte dels **factors sobre els que si podem intervenir** a la hora de portar a terme un reconeixement fotogràfic, trobem els següents:

Víctimes/Testimonis de fets amb una alta càrrega emocional: Trobem persones que poden estar dissociades, amb records fruit de la fabulació, etc... (Duque Colino, 2007), tot com a conseqüència de l'impacte traumàtic. Són susceptibles d'estar en aquest punt persones que han patit un fet violent greu o un fet que atempti greument contra la seva integritat sexual, en persones vulnerables com nens (Hammel-Zabin, 2005) o ancians, o en testimonis que hagin presenciat un fet que els hagi generat un fort impacte emocional. No es pot fer una llista exhaustiva de les situacions que són d'una alta càrrega emocional i de quines no, els factors personals són determinants per valorar quina víctima o testimoni es trobarà en condicions de declarar i/o fer un reconeixement, també ho és la capacitat individual de resiliència.

Es té la constància científica de que en situacions estressants que activen a les persones, la capacitat de memòria d'aquestes pot ser millor (Cutshall i Yuille, 1989), però en situacions traumàtiques o d'alta càrrega emocional, la memòria pot ser tremendament poc efectiva. Existeix l'anomenada Llei Yerkes-Dodson (Yerkes i Dodson, 1908), les conclusions de la qual encara avui es consideren vigents. El que ens diu aquesta Llei, és que el rendiment del processament i emmagatzematge a la memòria

es molt baix quan estem en una situació d'activació baixa, com per exemple quan ens llevem al matí, que aquest rendiment millora a mida que ens activem fins a arribar a un punt òptim, com per exemple quan circulem en cotxe per un carrer amb molt de trànsit, però que quan l'activació es massa forta (situacions molt estressants o de càrrega emocional alta) aquest rendiment baixa notablement (inclús arribant a patir, la víctima, amnèsia retrograda, que es la incapacitat de recordar fets anteriors al moment traumàtic), com quan patim un assalt violent al mig del carrer i ens agredeixen físicament per prendre'ns quelcom. Sobre l'aplicabilitat d'aquesta llei en testimonis de fets reals hi ha molta controvèrsia acadèmica, hi ha autors que la consideren plenament vigent i aplicable, i d'altres que consideren que es circumscriu als subjectes estudiats quan es va portar a terme la seva redacció, es a dir, a animals. Evidentment aquesta percepció d'estres i activació es personal i intransferible a cada testimoni, per la qual cosa caldrà fer una valoració individual en cada cas.

A banda, trobem un efecte d'estretament del focus atencional (Christianson, Loftus, Hoffman, i Loftus, 1991), la qual cosa vol dir que en situacions d'alta càrrega emocional, els testimonis son més capaços de recordar els elements centrals del fet, però es presta atenció mínima als detalls perifèrics, per tant, aquests resulten molt difícils de recordar. Recordem el conegut "efecte de focalització en l'arna".

Els fets han passat fa un període ampli de temps: Des de la Psicologia, hi ha multitud d'estudis que exploren aquesta problemàtica, i no s'ha pogut fixar un període de temps concret i determinat, que serveixi de guia per establir quan l'oblit provoca que la recuperació del record original pugui ser d'una fiabilitat tan baixa que resulti inacceptable a nivell probatori, depèn molt de les característiques personals de cada testimoni, però si hi ha certes conclusions dels diversos estudis que son d'aplicació comuna, en general es pot afirmar que el record present a la memòria decau de manera ràpida les primeres 48 hores i posteriorment va minvant d'una forma menys acusada fins al punt d'oblit total o gairebé total, segons la corba de l'oblit d'Ebbinghaus - (Ebbinghaus, 1885). Tot i que depenent d'alguns casos d'especial càrrega emocional, el record o certes parts d'aquest record poden ser fixades de forma molt consistent a la memòria gairebé de per vida. Al respecte d'aquesta darrera consideració, trobem postures enfrontades en el camp de la ciència del testimoni tal i com es recull a la obra de Ruiz-Vargas (2004), i com a exemple, trobem diferents estudis enfrontats, per un costat (i considerant que el trauma crea pitjors records) tenim a Brown i Kulik (1977); Rubin i Kozin (1984); Yuille i Cutshall, (1986), i per altra banda (defensant que l'activació emocional millora la capacitat de retenir informació) tenim a Loftus i Kaufman (1992) i Neisser i Harsch (1992).

Alguns estudis com el de Egan, Pittner, i Goldstein (1977) demostren que després de cinquanta sis dies, el record s'hauria deteriorat tant que estaria al llindar de l'atzar. Tot i que aquest període potser inclús inferior per a cares amb trets comuns o poc atractius (Shepherd i Ellis, 1973). Respecte a l'índex d'encerts i errades com a conseqüència directa del temps transcorregut entre el fet i el reconeixement, no sembla que es pugui establir un patró clar al respecte de les errades, però el que si queda clar pels estudis disponibles es que el pas del temps mai té un efecte positiu en els reconeixements d'identitat. En conclusió podem afirmar que la demora entre el fet i el reconeixement (concepte anomenat "temps de demora") es sempre un factor negatiu per a aquest, i pot provocar mes errades (falsos positius i falsos negatius) tot i no disposar d'estudis plenament coincidents en aquest aspecte. En quant a la informació enganyosa o falsa introduïda en el record per suggestió, l'estudi de Cutler i Penrod (1988) determina que l'efecte d'aquesta es major, quan el temps de demora es ampli.

Els fets han estat comesos amb ocultació del rostre o disfressa: Els estudis disponibles respecte a la ocultació de rostre o a la disfressa van més encaminats a estudiar quin efecte provoca en els testimonis el treure o afegir elements clau a la cara dels autors, i en general (Cutler, Penrod, i Martens, 1987) tots arriben a la conclusió que els elements de disfressa dificulten les identificacions posteriors, en concret, a l'estudi de Terry (1994) es van realitzar rodes de reconeixement traient les ulleres a autors que les portaven en el moment dels fets, i afegint o traient la barba a autors de fets (tot sota circumstàncies de laboratori). El resultat de l'esmentat estudi va ser que treure les ulleres a l'autor d'un fet, dificultava enormement el reconeixement posterior, però el treure o afegir vell facial no afectava en la mateixa mesura en quant a la quantitat d'identificacions realitzades en rodes d'autor present, però si augmentava el nombre de falsos positius. El 1977 tres psicòlegs britànics van portar a terme un estudi amb intervenció d'elements de "disfressa" com diversos pentinats, barba, bigoti o ulleres. L'índex d'encert entre el reconeixement sense canvis i el reconeixement amb canvis va passar del 80-90% al 60-70%, amb un temps de demora de només tres dies (Loftus i Ketcham, 2010).

Autors de raça diferent al testimoni: En termes generals, tots els estudis disponibles han detectat que existeix un biaix anomenat "biaix d'identificació intra-ètnia" que vol dir que un testimoni sempre serà molt més hàbil en identificar a una persona de la seva pròpia ètnia que no pas a una persona d'una ètnia diferent. Aquest punt es de comú acord entre tots els especialistes. Aquest biaix ha estat detectat en caucàsics, negres, indis i orientals (Shapiro i Penrod, 1986). Aquest biaix es troba menys present, tot i que no desapareix completament, en individus que per diferents motius tenen molt contacte diari amb persones de l'ètnia objecte d'identificació (Chiroro i Valentine, 1995). Aquest efecte es d'aplicació tant en la quantitat d'identificacions obtingudes (al voltant del 30% segons diferents estudis amb temps de demora breus) com amb la incidència de falsos positius (Meissner i Brigham, 2001).

Un important efecte detectat relacionat amb el biaix esmentat, es el que afecta als professionals policials que organitzen les rodes de reconeixement (ja siguin fotogràfiques o en viu), i es que a la hora d'escollir els figurants o distractors, si aquests son de diferent ètnia a la del professional que prepara la roda, els distractors no tindran la semblança mínima desitjable a l'autor dels fets. Els operadors judicials i els policies tendeixen a considerar que el fet de que tots els figurants pertanyin a la mateixa ètnia que el sospitós, resulta suficient semblança per a considerar els distractors vàlids per a portar a terme la roda (Loftus i Doyle, 1992; Brigham i Ready, 1985).

Testimonis influenciats per les begudes alcohòliques: Existeixen un seguit d'experiments on s'estudia l'efecte de l'alcohol en els subjectes experimentals en quant a la incidència d'aquest en el record de rostres (Els estudis esmentats es troben limitats per la quantitat d'alcohol que es pot subministrar als participants, per una qüestió ètica, però els resultats obtinguts mostren un patró consistent, per tant, a tenir present en els casos reals). En els estudis de Yuille i Tollestrup (1990) i Dysart, Lindsay, MacDonald, i Wicke (2002) demostren que els testimonis sota els efectes de l'alcohol identifiquen igual que els testimonis sobris en rodes d'autor present, però a les rodes d'autor absent, els testimonis beguts realitzen més falsos positius. Cal tenir present que l'alcohol es perjudicial per fixar els records, i que en dosis elevades (no es el cas dels estudis analitzats) la ingesta d'alcohol afectarà seriosament la capacitat de recordar dels testimonis.

Amb detingut/investigat o sospitós, es pot fer el reconeixement? La Psicologia del Testimoni adverteix constantment de la possibilitat de suggestionar al testimoni de forma involuntària per part dels agents policials durant la pràctica de la diligència, i adverteix

també sobre els perills de la transferència inconscient (Gorenstein i Ellsworth, 1980; Loftus, 1976), i a causa del biaix de confirmació i coherència, el testimoni pot traslladar un fals positiu de la fotografia a la roda en viu. A l'any 1977, a la Universitat de Nebraska, es va portar a terme un experiment que va demostrar que un rostre observat en fotografia i posteriorment en roda en viu passava de tenir una possibilitat de ser identificat erròniament del 8 % (si no es mostrava la fotografia prèviament) al 20% (si el testimoni havia vist la fotografia prèviament inclosa en una roda fotogràfica (Deffenbacher i Sturgill, 1977), per la qual cosa, no val la pena corre aquest risc, i més quan disposem de la persona detinguda o investigada, i podem propiciar que el jutge ordeni una roda en viu. En aquest cas, i sense haver fet la roda fotogràfica, el testimoni o testimonis arribaran a la roda en viu amb el record del rostre de l'autor el més intacte possible.

Disponibilitat de diversos testimonis del mateix fet: Com es ve exposant de forma continuada, la psicologia del Testimoni adverteix dels riscos de suggestió cap al testimoni, per part dels agents policials, durant la pràctica de la diligència de reconeixement fotogràfic, i el risc de traslladar un fals positiu de la fotografia a la roda en viu. A l'estudi de Brigham i Cairns (1988) es van comprovar que els índex d'errors en una roda en viu eren superiors quan als testimonis se'ls hi havia fet un reconeixement fotogràfic previ. A banda, en aquest cas, existeix un risc extra, donat que si practiquem la diligència sobre tots els testimonis, i aquests parlen sobre el resultat de la mateixa al finalitzar les diligències policials i abans de les rodes en viu, el risc de suggestió esmentat anteriorment (del policia cap al testimoni) es veu ampliat a la suggestió mútua que els testimonis es poden fer entre ells. La contaminació entre testimonis pot provocar un augment de la confiança d'aquests en la identificació realitzada, fent-los més creïbles per als operadors judicials (Prieto, Diges, i Sobral, 1994).

Espai on es porta a terme la diligència: La psicologia del testimoni ha establert com a convenient i necessari per a una òptima recuperació del record, que la entrevista, en aquest cas el reconeixement d'identitat, sigui realitzat en un ambient que no resulti amenaçant ni que provoqui ansietat en la víctima, on es pugi trobar segura, amb privacitat (sobretot en casos de delictes de caire sexual) i en un ambient empàtic que permeti reorientar totes les capacitats cognitives del testimoni cap a la tasca de recuperació del record.

Persones que intervenen en la diligència: La presència de diferents persones amb capacitat o possibilitat d'intervenir durant el reconeixement, pot provocar efectes negatius durant la pràctica d'aquest, aquests son, suggestionar al testimoni, desconcentrar aquest durant l'operació cognitiva de recuperació del record, incloure instruccions durant la pràctica de la diligència que destorbin el correcte funcionament d'aquesta, ...

Instruccions prèvies que se li donen al testimoni: Aquest es un dels aspectes més rellevants, en quant a la obtenció de falsos positius, quan les instruccions donades son esbiaixades, l'índex de falsos positius pot arribar al 50-60% segons els estudis, en canvi, amb la simple instrucció al testimoni següent: "l'autor dels fets pot no estar entre aquestes fotografies" aquest tant per cent de falsos positius baixa dràsticament al 25% aproximadament.

Al final de la diligència, i depenent del resultat de la mateixa, alguns agents donen feedback al testimoni sobre la identificació realitzada, amb frases tipus "ha escollit el que nosaltres pensem que es l'autor" i aquesta simple frase incrementa notablement el que s'anomena biaix de confirmació, el qual es refereix, a que si la persona ha reconegut

una fotografia, quan realitzi la roda en viu, hi ha moltes possibilitats que en comptes de reconèixer a l'autor dels fets, o als distractors de la roda, reconegui a la persona que ja va identificar en fotografia, es a dir, mantindrà el fals positiu. Encara més si rep feedback en relació a la correcta elecció realitzada en la roda fotogràfica.

Altres aspectes que afecten als prejudicis dels testimonis i que generen un nombre major d'eleccions i per tant, més possibilitat de falsos positius, són frases com "si tenim les seves fotografies es perquè son dolents o perquè son delinqüents", altres incideixen en la seguretat del testimoni i li poden indicar que s'ha equivocat i que ha de realitzar una elecció encara que dubti "està segur que no reconeix a cap d'ells?" i d'altres que incideixen sobre activar l'endevinació entre els testimonis "quin diria que s'assembla mes?" Diversos estudis demostren que convidar a endevinar un detall a un testimoni pot provocar que aquest detall, posteriorment, sigui recordat pel testimoni com genuí (Hastie, Landsman, i Loftus, 1978; Roediger, Wheeler, i Rajaram, 1993).

En conclusió, des de la psicologia es parla d'instruccions esbiaixades i no esbiaixades, essent les primeres generadores de gran nombre de falsos positius i del seu trasllat a la roda en viu, a l'acte de judici oral i possiblement a la sentència condemnatòria.

Tipus i nombre de fotografies a mostrar: La ciència ha arribat a la conclusió que la millor manera de portar a terme un reconeixement d'identitat es mostrant una roda en vídeo, donat que el vídeo recull moltes més característiques físiques, de la parla i del moviment de cadascun dels individus. Si parlem de reconèixer algú en fotografia, cal mostrar al testimoni les fotografies amb una qualitat suficient, de manera seqüencial (com es tractarà en el següent punt) per poder observar cadascuna d'elles en un format de grandària acceptable, i òbviament, en fotografia a color.

Respecte al nombre mínim de fotografies a mostrar, sembla ser que són 12, aquest és el punt òptim que permet que l'índex d'atzar sigui suficientment baix per poder realitzar la diligència amb certes garanties d'evitar falsos positius generats per atzar. A principis dels 80 va ser la recomanació que l'equip de la Dra. Loftus va fer a la Comissió de Reforma de la Legislació de Canadà, en base als experiments i a l'experiència dels membres de l'equip (Loftus i Ketcham, 2010).

Sobre el nombre màxim de fotografies a mostrar, no hi ha consens, donat que hi ha estudis que demostren que un nombre excessiu de fotografies pot ser perjudicial per a la memòria del testimoni i d'altres que arriben a la conclusió contrària. El que sí és de comú acord és que la capacitat d'atenció de les persones és limitada, i que la recuperació del record d'una cara és una operació cognitiva que demanda força recursos i que pot ser esgotadora, per la qual cosa, reconeixements fotogràfics que s'allarguin molt en el temps seran poc recomanables.

La ciència recomana que les fotografies mostrades siguin de similars característiques a la descripció aportada per la víctima sobre l'autor dels fets (Diges, 2016) (en sintonia amb el criteri del TS) més que no pas similars entre sí, i que la similitud entre elles no sigui excessiva, ja que en cas d'excés de similitud, seria bastant probable trobar-nos amb falsos positius en un índex excessivament elevat. Tot i això, existeix una baixa correlació entre exactitud de la descripció del rostre de l'autor, i la exactitud en la identificació (Pigott, Brigham, i Bothwell, 1990; Robinson i Johnson, 1998; Sporer, 1992). Alguns autors com Dodson, Johnson, i Schooler (1997) tenen la hipòtesis de que el fet de descriure un rostre produeix el que ells anomenen com a enfosquiment verbal, dificultant la identificació posterior. La part superior de la cara, i en concret els ulls en

combinació amb algun tret facial, es el que permet major nombre d'identificacions (Fisher i Cox, 1975).

Forma de mostrar les fotografies simultani vs seqüencial; Està àmpliament estudiat i demostrat, que els reconeixements simultanis (El reconeixement simultani es en el que es mostren totes les fotografies o persones, al testimoni, al mateix temps) porten a un major nombre de falsos positius que no pas els reconeixements seqüencials (El reconeixement seqüencial es en el que es mostren les fotografies o persones, al testimoni, una a una, havent de reconèixer o descartar cada fotografia o persona per separat). Les conclusions a les que arriba la psicologia, es que les rodes seqüencials son les més recomanables, les que eviten major nombre de falsos positius, el mètode seqüencial suposa una mitjana d'un 22% menys de falsos positius (Stebly, Dysart, i Wells, 2011).

Els policies testimonis: Una altra creença molt estesa entre els professionals de la policia i de la justícia, es que els policies som millor testimonis que la resta de població, degut a una major experiència en successos delictius i a una major formació professional. Malauradament això no es cert, i algunes investigacions ho han demostrat estudis com els de Clifford i Scott (1978); Yarmey (1979) i Ainsworth (1981), tot i que el consens no es total, ja que hi ha investigacions que apunten que els policies podrien ser sensiblement millors a la hora de recordar certs detalls (Clifford i Richards, 1977) o que son capaços de donar més informació si els pregunten per la descripció de l'autor d'un fet (Malpass i Devine, 1980). Els policies tampoc son millors que la resta de població a l'hora d'identificar a una persona en roda (Yuille, 1984).

4.2 Descripció i anàlisi de la metodologia policial actual i de la doctrina jurisprudencial.

Cal puntualitzar que les recomanacions contingudes a "Orientaciones para la Práctica de Diligencias por la Policía Judicial" (Comisión Nacional de Coordinación de Policía Judicial, 2016) no son analitzades individualment, ja que simplement recullen la doctrina consolidada (i no de forma complerta) del TS en la seva (STS 263/2012, de 28 de Març de 2012).

Víctimes/Testimonis de fets amb una alta càrrega emocional

PRAXI ACTUAL: Es tendeix a prendre declaració i practicar diligència de reconeixement fotogràfic a víctimes i testimonis de forma "indiscriminada", i únicament un estat psicològic o emocional greument alterat que comporti intervenció mèdica pot evitar que la policia sotmeti a la víctima o al testimoni al tediós procediment policial.

JURISPRUDENCIA: Res es pot trobar sobre aquest aspecte, més enllà de la voluntat de respectar el dolor de les víctimes dels fets més greus.

Els fets han passat fa un període ampli de temps

PRAXI ACTUAL: Res impedeix als agents policials practicar aquesta diligència a testimonis que fa mesos que van presenciar un fet, cap manual policial ho prohibeix, i de fet, quan no hi ha altres indicis o proves disponibles, es porten a la pràctica reconeixements d'aquest tipus, amb uns temps de demora molt amplis.

JURISPRUDENCIA: La doctrina del Tribunal Suprem no diu res al respecte de forma general, el que si exposa en moltes sentencies es que el convenciment i la seguretat que mostri la víctima/testimoni, serà prova de la seva credibilitat.

Els fets han estat comesos amb ocultació del rostre o disfressa

PRAXI ACTUAL: Actualment no es realitzen rodes de reconeixement fotogràfic amb rostres parcials, ja que les fitxes policials no es poden modificar amb el programari actual, i no es pràctica habitualment modificar les fotografies d'una roda de reconeixement a mà per simular un passamuntanyes o similar. El que sí es porta a terme són rodes de reconeixement en viu, afegint als figurants o distractors, peces com passamuntanyes, casc de moto, tapaboques, etc... tot i que sol ser poc habitual per la seva baixíssima eficàcia, excepte en casos de persones amb característiques físiques extremadament particulars.

JURISPRUDENCIA: La doctrina general no tracta aquesta peculiaritat per lo poc habitual de la seva pràctica en fase d'instrucció. Trobem però alguna sentència que analitza algun cas particular com la (STS 762/2013, 14 de Octubre de 2013) que accepta parcialment el recurs de la defensa al considerar que el testimoni que va reconèixer a l'autor del fet en roda en viu (autor que portava passamuntanyes i testimoni només li va veure part del rostre), no es vàlid a criteri del tribunal, en considerar el conjunt de circumstàncies del reconeixement, entre elles, que el testimoni no va reconèixer l'autor fotogràficament, el temps transcorregut entre el fet i la roda, i al fet que només li va veure parcialment el rostre.

Autors de raça diferent al testimoni

PRAXI ACTUAL: En l'actualitat, al respecte de la raça de l'autor, únicament es té present a la hora d'establir la raça dels figurants o distractors que completen la roda de reconeixement al costat del sospitós.

JURISPRUDENCIA: La jurisprudència no es pronuncia sobre la validesa o les prevencions que cal prendre davant la identificació per part de testimonis de persones de races diferents a ells, i queda per tant a criteri i raonament de l'òrgan judicial, analitzar la validesa del reconeixement, tornant al criteri omnipresent en la jurisprudència del suprem, respecte a la seguretat que expressa el testimoni respecte a la seva identificació, entenent l'alt tribunal que si el testimoni expressa seguretat i convicció en el seu reconeixement, això serà prova de la seva validesa o se li atorgarà major credibilitat.

Testimonis influenciats per les begudes alcohòliques

PRAXI ACTUAL: La credibilitat que té o la credibilitat que se li atorga al testimoni o a la identificació realitzada per una persona que es trobava sota els efectes de l'alcohol o les drogues, en el moment de patir un delictes, es baixa. Tot i això, res impedeix sotmetre als testimonis a una roda de reconeixement.

JURISPRUDENCIA: Com en el cas anterior, la situació amb aquesta mena de testimonis queda a la lliure valoració de l'òrgan judicial, tornant al criteri omnipresent en la jurisprudència del suprem respecte a la seguretat que expressa el testimoni respecte a la seva identificació.

Amb detingut/investigat o sospitós, es pot fer el reconeixement?

PRAXI ACTUAL: Actualment s'ha estès la prohibició de sotmetre als testimonis a reconeixements fotogràfics quan es té al sospitós detingut, però no està tan estès entre els policies, la mateixa prohibició quan la persona no està detinguda sinó investigada (antiga figura de l'imputat o denunciat) o quan disposem d'indicis suficients de la

participació d'una persona en un fet delictiu, moment en el que el considerem sospitós del fet o persona en procés d'investigació (qualificacions purament policials).

JURISPRUDENCIA: La jurisprudència anterior a la darrera reforma dels drets dels detinguts (Llei Orgànica 5/2015 de modificació de la LECrim), ja exposava que la policia devia evitar la realització de la diligència de reconeixement fotogràfic en cas de que ja es disposés de persona sospitosa identificada, però en el cas de considerar oportú la realització del reconeixement fotogràfic, aquest s'hauria de realitzar amb presència lletrada. Amb la nova redacció de l'article 118 i 520 de la LECrim, aquesta circumstància queda perfectament esclarida, i queda clar la necessitat de lletrat defensor en el cas que la policia realitzi una roda de reconeixement fotogràfica d'autor present (si es troba detingut o investigat, però en els casos de simples sospitosos, es pot continuar portant a terme la diligència sense presència d'advocat defensor).

Disponibilitat de diversos testimonis del mateix fet

PRAXI ACTUAL: Actualment la praxi es diversa, en general es practica la diligència sobre cadascun dels testimonis, creient de manera errònia, que disposar d'un major nombre de reconeixements fotogràfics positius, suposarà major càrrega probatòria cap al sospitós o investigat, quan en realitat, i com ja s'ha dit, el reconeixement fotogràfic no es més que l'inici d'una línia d'investigació.

JURISPRUDENCIA: La jurisprudència admet la pràctica de la diligència sobre tots els testimonis, ja que com s'ha fet esment anteriorment, la doctrina consolidada del TS recull que una roda de reconeixement fotogràfica prèvia a una roda de reconeixement en viu, no invalida aquesta darrera. Ara bé, cal plantejar-se si en el moment que tenim un primer positiu en una roda fotogràfica, hem de considerar que tenim a l'autor identificat, ja que en aquest cas serà d'aplicació la recomanació de la doctrina del TS que diu que la policia ha d'evitar la diligència de reconeixement fotogràfic quan es disposi de sospitós identificat. Amb tot, es una recomanació, al emprar el verb "evitar", i no pas una prohibició.

Espai on es porta a terme la diligència

PRAXI ACTUAL: Actualment la pràctica de la diligència de reconeixement fotogràfic, es a dir, el lloc on es mostra els àlbums a les víctimes, es variat, tot i que es fa habitualment a la comissaria, però no hi ha cap mena de restricció al respecte, es pot fer al domicili del testimoni, al seu lloc de feina, a la via pública, etc...

JURISPRUDENCIA: El TS estableix en la seva doctrina (STS 263/2012, de 28 de Març de 2012) que (*"la diligencia se lleva a cabo en las dependencias policiales, bajo la responsabilidad de los funcionarios, instructor y secretario, encargados del atestado, que fielmente habrán de documentarle."*). Això suposa que la pràctica de la diligència ha de realitzar-se exclusivament en seu policial. Tot i això, els reconeixements realitzats fora de seu policial no solen ser invalidats degut a la poca importància que els òrgans jurisdiccionals els hi atorguen.

Persones que intervenen en la diligència

PRAXI ACTUAL: En l'actualitat, en la pràctica de la diligència solen participar l'agent de policia que porta la investigació (cas de les UI, UTI o DIC) o l'agent que està recollint la denuncia (cas de les OAC's). També hi participen un intèrpret, si s'escau (víctimes - Article 9.1.a de la Llei 4/2015 de 27 d'abril, i testimonis - Article 440 de la LECrim, tenen garantit el dret a disposar d'un intèrpret si no entenen el castellà) i òbviament el testimoni; en cas de ser menor d'edat, acompanyat del seu tutor legal. I des de l'entrada

en vigor de l'estatut de la víctima Llei 4/2015 de 27 d'abril, les víctimes poden anar acompanyades per una persona de la seva confiança, i inclús d'un lletrat que la representi (no així els testimonis que no son víctima dels fets).

JURISPRUDENCIA: Res diu la jurisprudència al respecte de les persones presents en la pràctica de la diligència, el que si cal analitzar es la legislació vigent i els darrers canvis, ja que aquests, han provocat que els agents policials es vegin obligats a garantir que en alguns casos es trobi present un advocat defensor, i que la víctima tingui el dret a anar acompanyada d'una persona de la seva elecció, i d'un representant legal, si així ho considera necessari i oportú.

Advocat defensor: Tal i com es recull al nou redactat de l'art. 118 de la LECrim, tota persona a la que s'atribueixi un fet delictiu tindrà dret a l'assistència d'un advocat per garantir el seu dret a defensa, i aquest ha de trobar-se present durant, entre altres, les diligències de reconeixement d'identitat. Per tant, en el cas que disposem d'indicis de la participació d'una persona en un fet delictiu i aquest hagi estat informat del seu rol d'investigat (Aquest punt es força controvertit, es refereix a la notificació formal en forma de lectura de drets com a investigat? O es refereix a un concepte més ampli? Caldria definir millor els límits per part del legislador), des d'aquell moment, per realitzar una diligència de reconeixement fotogràfic a algun dels testimonis, caldrà la presència del lletrat de l'investigat. Com ja s'ha esmentat anteriorment, en cas de persones detingudes també caldria presència de lletrat, però no s'ha de portar a terme aquesta diligència en el cas de disposar de persones detingudes.

Acompanyant de la seva elecció: El nou estatut de la víctima (Article 4.c), garanteix que aquesta podrà anar acompanyada d'una persona de la seva elecció des del primer contacte amb les autoritats i els seus funcionaris, i alhora també poden anar acompanyades del seu representant legal, es a dir, de l'advocat que considerin oportú designar com a representant (L'estatut de la víctima estableix que la presència de lletrat de la víctima no es exclouent amb l'acompanyament d'una altra persona de la seva elecció). El mateix articulat (Article 21.c), però, contempla que si el funcionari o autoritat encarregada de la pràctica de la diligència determina que per al bon fi d'aquesta cal evitar la presència d'aquestes persones, de forma motivada, podrà impedir-ne la presència. Enlloc, però, s'estableix que els testimonis disposin del mateix dret.

Instruccions prèvies que se li donen al testimoni

PRAXI ACTUAL: Actualment les instruccions que es donen als testimonis abans de portar a terme la diligència de reconeixement fotogràfic son molt variades, no estan estandarditzades i son fruit de la ocurrència que cada policia té en cada moment. En el cas dels investigadors, que porten a terme aquesta diligència sovint, aquests s'han confeccionat un discurs mes o menys elaborat per instruir al testimoni, per explicar-li en que consisteix la diligència i que s'espera de la seva actuació, aquest discurs sol ser fruit de l'experiència policial i sovint per imitació de pràctiques d'agents més veterans. Ni a l'acta de resultat del reconeixement A30 ni en l'atestat policial es fa esment de les instruccions donades al testimoni.

JURISPRUDENCIA: La jurisprudència recull en algunes sentències les instruccions donades als testimonis, però sempre en clau negativa, es a dir, recull aquestes instruccions quan considera que han estat suggestives o directament doloses, amb l'ànim, per part del policia, de dirigir el reconeixement en una direcció concreta, però en cap cas estableix un criteri inequívoc del que s'ha de dir al testimoni abans, durant i després del reconeixement.

Tipus i nombre de fotografies a mostrar

PRAXI ACTUAL: Actualment es mostren fotografies de petit format (cal tenir present que en un full DIN-A4 s'hi inclouen 8 fotografies) impreses en color, o en blanc i negre (tot i que cada cop menys, actualment solen ser mostrades en color). Altres vegades es mostren a la pantalla de l'ordinador, i si el testimoni reconeix alguna s'imprimeix i es signa. La forma de mostrar les fotografies no està estandarditzada i cada agent ho fa a la seva manera, depenent de les circumstàncies (si es fa a comissaria o a la via pública, si es disposa d'un àlbum al SIP-Foto o si es un àlbum de paper, etc...). A part del format i qualitat de les fotografies mostrades, el nombre mínim de fotografies que es mostra als testimonis sol ser de 8, cosa que es pràctica comuna a tota la PGME. No hi ha un nombre màxim establert de fotografies.

JURISPRUDENCIA: La doctrina del TS respecte al tipus de fotografies a mostrar resulta molt bàsica (“...se realice mediante la exhibición de un mínimo lo más plural posible de clichés fotográficos, integrado por fisonomías que, al menos algunas de ellas, guarden entre sí ciertas semejanzas en sus características físicas (sexo, edad aproximada, raza, etc...) coincidentes con las ofrecidas inicialmente en sus primeras declaraciones, por quien procede a la identificación...”). Si analitzem diverses sentències, no hi ha un criteri uniforme sobre quin es el nombre mínim de fotografies a mostrar, tampoc hi ha cap mena de referència al nombre màxim i tampoc hi ha cap referència al format o qualitat d'aquestes.

Forma de mostrar les fotografies simultani vs seqüencial

PRAXI ACTUAL: Actualment es porten a terme, la majoria dels reconeixements, de forma simultània, com la resta de cossos policials de l'estat espanyol. El programari SIP-Foto de la PGME està dissenyat per a portar a terme la diligència de forma simultània, si bé res impediria (a nivell informàtic) imprimir les fotografies de forma individual per mostrar-les de forma seqüencial.

JURISPRUDENCIA: No s'estableix cap criteri a aquest respecte.

5.- PROPOSTA D'INTERVENCIÓ

5.1 Nova metodologia policial per a l'execució de la diligència de reconeixement fotogràfic, recomanacions i consideracions.

Víctimes/Testimonis de fets amb una alta càrrega emocional: Com ja s'ha esmentat, els agents de policia no solen tenir coneixements en psicologia com per poder valorar a una víctima o a un testimoni. El que si es pot preveure, es quines situacions poden comportar que el testimoni hagi pogut patir un trauma o situació d'alta càrrega emocional. En aquests casos, i en sintonia amb el testimoni, cal activar el servei de psicòleg especialitzat en emergències per tal de acomplir dos objectius:

- Primera assistència psicològica, “*defusing*” i “*debriefing*” a la víctima/es i testimoni/s.
- Consell facultatiu a l'investigador sobre la conveniència de sotmetre a la víctima/testimoni al procés policial en aquell moment.

Cal posar en valor el fet que es tracta amb persones víctimes o testimonis d'uns fets que son greus i que els han pogut impactar greument, a banda de les conseqüències purament físiques en forma de lesions. El fet succeït (primera victimització) no es pot esborrar per molt diligents que puguin ser els policies, per tant, s'ha de compatibilitzar la persecució del delictes amb el fet d'evitar una segona victimització, que pot fixar el

trauma en la persona amb major profunditat que la primera victimització. Si cal, esperarem 24 o 48 hores per escoltar en declaració o fer el reconeixement fotogràfic a la víctima, fent unes primeres diligències policials per iniciar la investigació dels fets. En tot cas s'atendrà al consell que pugui donar el psicòleg especialitzat en emergències.

DIPSALUT Girona: La Diputació Provincial de Girona, dins el seu àmbit de competència, té en funcionament un programa de col·laboració amb AXIOS, que permet als cossos d'emergència dins l'àmbit de la província, activar un grup de psicòlegs especialitzats en emergències i grans catàstrofes, a criteri dels especialistes policials, a través de la Sala de Comandament de Girona, i amb un temps de resposta breu. Aquest programa es va iniciar fa uns 7 o 8 anys, i la demanda de serveis al DIPSALUT s'ha anat incrementant any rere any sense aturador (exceptuant l'any 2020, fruit de la pandèmia i la menor activitat social en general), amb uns resultats en l'assistència a les víctimes de fets traumàtics excel·lents i que caldria estudiar exportar a la resta del territori català, on només es troben presents els psicòlegs d'emergències del SEM (que solen refusar assistir a les víctimes a menys que sigui un cas extremadament greu o de gran catàstrofe) i els psicòlegs de Bombers o del propi cos de Mossos d'Esquadra (que s'encarreguen de l'assistència als seus propis professionals però no de les víctimes i testimonis). Cal normalitzar l'assistència psicològica urgent de la mateixa manera que està absolutament normalitzada i garantida l'assistència sanitària urgent, ja que una manca d'assistència psicològica des d'un primer moment, sovint provoca problemes de salut (no només mental) derivats de la cronificació de traumes, a mitjà i llarg termini (Duque Colino, 2007), amb les greus conseqüències que això suposa per a les víctimes i per a la salut pública.

Els fets han passat fa un període ampli de temps: Davant el coneixement científic actual, cal prohibir els reconeixements d'identitat a partir dels 6 mesos del fet a recordar per part del testimoni, que es la data límit en la que s'han centrat els estudis científics (No s'han investigat períodes de retenció superiors excepte en el cas de l'estudi de Shepherd, J., Ellis, H. i Davies, G. (1982) quan es va establir una condició de demora de 11 mesos, i on es va observar que el 90% dels subjectes experimentals no eren capaços d'identificar a l'autor dels fets, trobant-se aquest a la roda, essent aquest l'índex d'atzar de l'estudi, i per tant, concloent que el 10% dels reconeixements positius podien ser més fruit de l'atzar que no pas del reconeixement real per part dels participants en l'experiment).

Respecte a la resta de reconeixements, en el cas que el temps de demora superi els 30 dies, convindria recomanar als instructors policials de procediments penals que cal posar en cautela el resultat de la diligència, a expenses de poder contrastar-ne el resultat amb altres indicis o proves.

Els fets han estat comesos amb ocultació del rostre o disfressa: S'hauria de recomanar als instructors de diligències policials prendre amb molta cautela les identificacions de persones que en el moment de cometre els fets anessin amb elements de disfressa, o que la fotografia de ressenya policial identificada difereixi de la descripció aportada pel testimoni en elements com ulleres, vell facial, etc...

La tècnica de ressenya fotogràfica policial de detinguts contempla que en una de les fotografies que es realitza, aquesta reculli els complements que el ressenyat portava en el moment de la seva detenció, es a dir, ulleres, arracades o pírcings, etc... Tot i això, quan una persona entra com a detingut a l'Àrea de Custòdia de Detinguts o ACD, la normativa interna de seguretat, obliga a treure a aquesta persona tots aquests elements i embossar-los precintats fins a la finalització de l'estada del detingut a l'ACD, cosa que impossibilita o fa molt més difícil la tasca de la policia científica en el moment de la realització de la ressenya fotogràfica, ja que l'agent que realitza la mateixa desconeix,

si el detingut disposa d'aquesta mena de complements en els seus objectes personals o no, i en cas de saber-ho, ha de prendre la iniciativa de desprecintar la bossa i preguntar al detingut que portava posat i que no, cosa que en una situació amb multitud de detinguts resulta inviable a nivell de càrrega de treball.

Es per aquest motiu que resulta necessari canviar el sistema de treball, embossant els objectes dels detinguts en dos grups, per una banda els elements que siguin necessaris afegir al detingut per a poder portar a terme la fotografia de ressenya (piercings, ulleres, etc...) i que en el moment de l'entrada a l'ACD el caporal d'incidències o responsable de l'ACD observi que són els que vesteix el detingut, i per altre els objectes de valor i d'altres objectes personals que quedaran precintats fins a la seva sortida de l'ACD.

Autors de raça diferent al testimoni: Cal tenir present que el biaix intra-ètnia és un dels biaixos que porta a la errònia identificació d'innocents, per la qual cosa, cal estar extremadament amatents a aquesta problemàtica en el moment de portar a terme una roda de reconeixement, prenent les següents mesures:

- En rodes inter-ètnies, cal prendre el resultat amb cautela i intentar verificar amb altres indicis la participació en el fet de la persona reconeguda.
- En cas de ser possible, cal que una persona de la mateixa ètnia que el sospitós, sigui qui esculli els figurants que acompanyaran a l'autor present en la mateixa. (Aquesta recomanació és extremadament difícil d'aplicar en el cas de la PGME al no disposar de membres de diferents ètnies a la caucàsica, en nombre suficient). Cal però, buscar l'assessorament d'alguna persona de la ètnia del sospitós sobretot en els casos de rodes de reconeixement en viu, on les conseqüències d'un fals positiu són extremadament perniciosos per al procediment penal i per a la defensa de l'acusat.

Testimonis influenciats per les begudes alcohòliques: Cal tenir present aquest element i fer-ho constar en les denúncies, i en les declaracions de testimonis, és a dir, preguntar al testimoni si anava begut i en quin grau, i fer-ho constar, i com s'ha dit anteriorment, en el cas d'identificacions efectuades per testimonis que es trobessin sota els efectes de l'alcohol, sobretot en dosis altes, tenir cautela amb els resultats de les identificacions i intentar corroborar-les amb altres indicis abans de continuar la investigació i dirigir-la cap a un sospitós específic.

Amb detingut/investigat o sospitós, es pot fer el reconeixement? Mai es portarà a terme un reconeixement fotogràfic quan el sospitós estigui identificat (es disposi d'indicis suficients de la seva participació per poder considerar que té el rol d'investigat) o es trobi detingut. Tampoc és recomanable portar a terme la roda, si disposem d'altres elements objectius que ens permetin desenvolupar una línia d'investigació efectiva, cal evitar la pràctica de la diligència de reconeixement fotogràfic a menys que sigui imprescindible, per tal que la roda en viu tingui la major validesa possible.

Si cal portar a terme la diligència per ordre del Jutge instructor o del Fiscal de menors instructor, caldrà fer-ho sempre amb presència de lletrat defensor (no només amb persones detingudes sinó també amb persones investigades o identificades) i aplicant el doble cec per evitar suggestionar al testimoni, ni que sigui de forma involuntària i inconscient.

Disponibilitat de diversos testimonis del mateix fet: En el cas d'una investigació on hem de practicar reconeixements d'identitat a diferents testimonis procedirem com s'exposa a continuació:

- Escollirem un testimoni que, atenent a les circumstancies personals i del moment dels fets, es trobi en una situació favorable per identificar a l'autor.
- Practicarem la roda de reconeixement amb aquesta persona amb totes les garanties.
- En el cas d'obtenir un positiu, no practicarem més rodes fotogràfiques i procedirem a investigar a l'identificat.
- En el cas de que la línia d'investigació oberta amb el primer testimoni es verifiqui com a incorrecte, es a dir, que el primer testimoni hagi realitzat un fals positiu, continuarem els reconeixements amb un segon testimoni.
- En el cas de disposar d'una ampla quantitat de testimonis, podrem verificar el primer reconeixement amb un segon testimoni, en cas de discordança entre les identificacions, caldrà obrir dos línies d'investigació, i no farem més reconeixements fins a verificar aquestes dos primeres línies d'investigació.
- En el cas d'un reconeixement fotogràfic negatiu amb el primer testimoni en una roda d'autor present, procedirem amb el segon testimoni, en cas de un segon reconeixement negatiu, caldrà que canviem de sospitós i no farem un tercer reconeixement.
- En el cas d'un reconeixement fotogràfic negatiu amb el primer testimoni en una roda d'autor absent, procedirem amb el segon testimoni, si també es negativa, haurem de canviar de fotografies o àlbum, i tornarem a començar amb el primer testimoni (Cal tenir present que mostrar fotografies de forma massiva als testimonis ens pot portar al risc de que en una posterior roda en viu, el testimoni pateixi el que s'anomena familiaritat de rostres, i això provoqui un fals positiu, cal mostrar les fotografies o àlbums que sigui necessari però han de ser els mínims possible).

L'objectiu de tot plegat, es poder arribar a la roda de reconeixement en viu amb almenys un testimoni que no hagi vist fotografies i que, per tant, disposi del record el més intacte possible.

El que si resulta d'obligat compliment per la doctrina del TS i per recomanació de la Psicologia del Testimoni, es que la diligència sigui portada a terme a **cada testimoni per separat**, evitant la suggestió entre ells. Cosa que ja està incorporada a la praxi actual de la PGME.

TS: "...de ser varias las personas convocadas a identificar, su intervención se produzca independientemente unas de otras, con la necesaria incomunicación entre ellas, con la lógica finalidad de evitar recíprocas influencias y avalar la apariencia de "aviento" que supondría una posible coincidencia en la identificación por separado. Incluso en este sentido, para evitar más aún posibles interferencias, resulta aconsejable alterar el orden de exhibición de los fotogramas para cada una de esas intervenciones."

A part de quelcom que ja està plenament establert en la praxi policial, que es practicar la diligència amb cada testimoni per separat, cal incorporar una precaució, que el programari SIP-Foto ja contempla, però que sovint no es porta a terme. Es habitual imprimir una roda de 8 fotografies on s'inclouen a un o diversos delinqüents habituals que considerem candidats com a autors del fet investigat, si generem aquesta roda al SIP-Foto i s'imprimeixen varies còpies per mostrar a diversos testimonis, els clixés apareixeran ordenats sempre de la mateixa forma a cadascun dels fulls, en canvi, si cada cop que s'imprimeix la roda, es tira enrere i es torna a generar (amb les mateixes fitxes SIP) el SIP-Foto les desordena. Si es fa així, s'obtinran unes rodes impreses amb els clixés desordenats a cadascuna d'elles, tal i com ho recomana la doctrina del TS i la psicologia.

Identificació de foto-printers de videovigilància: En aquest cas, es poden donar dos situacions a les que cal aplicar solucions diferenciades:

1.- El vídeo es de qualitat com per reconèixer el rostre de l'autor. Si els agents policials poden conèixer qui es l'autor dels fets per la gravació obtinguda, es procedirà a realitzar un informe comparatiu (pericial fisiognòmic) i es detindrà/investigarà al sospitós per tal que el jutge ordeni una roda de reconeixement en viu, evitant fer el reconeixement fotogràfic sobre el testimoni, ja que tot i que la jurisprudència del TS determina que una roda fotogràfica prèvia a una roda en viu no desvirtua aquesta darrera, la Psicologia del Testimoni adverteix constantment de la possibilitat de suggestionar al testimoni de forma involuntària, i pel biaix de compromís i coherència, que el testimoni traslladi un fals positiu de la fotografia a la roda en viu, per la qual cosa, no val la pena corre aquest risc, i més quan es disposi d'indicis per poder detenir a la persona que apareix als printers, propiciant que el jutge ordeni una roda en viu. En aquest cas, i sense haver fet la roda fotogràfica, el testimoni o testimonis arribaran a la roda en viu amb el record del rostre de l'autor el més intacte possible.

2.- El vídeo no es de qualitat per reconèixer el rostre però sí per reconèixer l'aspecte general, corpulència, moviments, alçada i vestimenta de l'autor, cal mostrar al testimoni una seqüència del vídeo prou ampla per a que surtin una pluralitat de persones diferents (el temps exacte de vídeo a mostrar serà diferent a cada cas i s'haurà d'actuar d'acord a les imatges disponibles i no allargant excessivament la diligència), recollint en acta la pràctica de la diligència i el tall de vídeo mostrat (identificant el fotograma inicial amb número de càmera/dia/hora i segon, i el fotograma final de la mateixa forma). Si el testimoni reconeix algú en el vídeo, encara que sigui de forma parcial, cal recollir les manifestacions de la forma més exacte possible, expressades per aquest (en quant a la identificació del fotograma amb número de càmera/dia/hora i segon, així com la descripció de la persona reconeguda i el rol que va tenir en el fet delictiu), i es consignarà tot en una acta de declaració, adjuntant el fotograma reconegut, imprès i signat pels intervinents, si fos possible. Si el testimoni no reconeix a ningú, es realitzarà un acta on constarà el fragment de vídeo mostrat i el reconeixement negatiu.

Espai on es porta a terme la diligència: Caldrà avaluar la situació i característiques del testimoni en cada cas per tal de considerar on es més eficaç portar a terme el reconeixement, cosa que en la immensa majoria de casos serà la comissaria, ja sigui un locutori de la OAC o un despatx d'investigació, cosa que va en la línia del que determina el TS. Hi haurà casos en els que el testimoni pot sentir-se més còmode al seu domicili o en d'altres espais, sobretot en el cas de víctimes que han patit una situació traumàtica i/o en casos de violència sexual. En aquests casos caldrà valorar la possibilitat de prioritzar la conveniència de portar a terme el reconeixement on la víctima es senti més confortable des de un punt de vista psicològic i emocional.

Persones que intervenen en la diligència: Si la pràctica de la diligència de reconeixement fotogràfic inclou a actors diferents a l'agent de policia i al mateix testimoni, caldrà prendre uns minuts previs, per instruir a aquestes terceres persones sobre el comportament que han de tenir, es a dir, NO poden intervenir sota cap concepte durant el reconeixement i han d'evitar interrompre a l'agent i al testimoni, en el cas que considerem que l'actitud o aptituds dels acompanyants faran que la diligència sigui interrompuda o destorbada, caldrà convidar a aquestes persones a restar-ne al marge.

En el cas de l'interpret, donat que la seva presència es imprescindible, caldrà instruir-lo adequadament, es a dir, es importantíssim que durant la pràctica de la diligència tradueixi escrupolosament les instruccions que l'agent dona al testimoni, i les manifestacions que realitza aquest, evitant incloure paraules o discurs de la seva pròpia collita, cosa molt habitual en els interprets, que ho fan de bona fe, creient que faciliten

la tasca, però que com a persones no instruïdes en l'entrevista a testimonis, poden causar perjudicis en la memòria d'aquests últims.

Tècnica del DOBLE CEC: En el cas de rodes de reconeixement fotogràfic d'autor absent, es a dir, quan mostrem àlbums de delinqüents habituals, als testimonis, de forma prospectiva, l'agent que pren la denuncia o l'investigador encarregat del cas serà el que porti a terme la diligència.

El problema esdevé quan es disposa de sospites cap a alguna persona, i es considera que es oportú portar a terme un reconeixement fotogràfic, el que s'anomenen rodes d'autor present. En aquest cas cal aplicar la **tècnica del doble-cec**, la qual cosa consisteix en que l'agent que portarà a terme la diligència sempre serà un agent de la mateixa Unitat o de la mateixa Comissaria, però que desconeix la identitat del sospitós. Això ha de ser així per tal que el testimoni no sigui suggerit sobre la fotografia a reconèixer, ni que sigui de forma inconscient i involuntària, per l'agent que coneix la identitat del sospitós, i que durant la conducció de la diligència podria, mitjançant llenguatge verbal inadequat o simple llenguatge no verbal, suggestionar al testimoni en una direcció o altre. Caldrà recollir en l'acta i/o en la diligència de resultat, la pràctica d'aquesta tècnica, amb la finalitat d'evidenciar a l'òrgan judicial, de les precaucions adoptades i poder així, ser valorat el resultat del reconeixement de forma adient. Com a annex al present treball, s'han preparat unes senzilles instruccions que es poden imprimir i lliurar a l'agent, no especialitzat en psicologia del testimoni, que haurà de conduir la roda, quan apliquem el doble-cec.

Instruccions prèvies que se li donen al testimoni:

Abans de la diligència:

Si la diligència es practica just després de la declaració del testimoni sobre els fets, es passarà directament a les instruccions.

Si la diligència es practica de forma aïllada, es a dir, el testimoni va declarar sobre els fets en el seu dia i ara ha estat citat per tal de portar a terme una roda fotogràfica, s'haurà de demanar que expliqui amb detall el que va succeir, de forma que la seva memòria connecti amb el record dels fets i, per tant, ajudant a que el testimoni pugui recordar més i millor, l'ideal es el següent (adaptat de l'Entrevista Cognitiva Modificada):

1. Demanar-li que recordi els fets amb tot el detall possible.
2. Demanar-li que s'esforci per recordar tots els detalls, s'ha d'explicar al testimoni que cal que expliqui el que recorda sense suposar res i únicament explicant el que sap per vivència o observació pròpia o el que creu saber.
3. Re-instaurar el context mentalment (Malpass i Devine, 1981; Bower, 1981): *"Intenti reconstruir en la seva ment el context que rodejava els fets, pensi en: com era l'entorn circumdant als fets, habitacions, il·luminació, fred/calor/vent/pluja, olors, i la gent i objectes propers, com es sentia física i emocionalment, cansat, alegre, trist, atemorit,... com va reaccionar amb els fets de forma física i emocional. Mentalment situis allí, en el moment que van passar els fets"*
4. Deixar al testimoni que faci un record lliure dels fets i no interrompre'l (Ibabe Erostarbe, 2000).
5. Demanar al testimoni que torni a repetir el que recorda, que hagi de tornar a realitzar l'exercici mental de rememorar els fets, aquesta qüestió es important perquè s'ha demostrat que la repetició de la prova de record millora el rendiment (Ibabe Erostarbe, 2000).
6. Una vegada hagi finalitzat tota la fase de record, en el moment que s'anomena d'hipermnèsia (La hipermnèsia es la fase en la que la capacitat de connectar amb el

record es troba en el punt òptim, fruit del treball de recuperació repetida del record dels fets realitzat pel testimoni. (Brainerd i Poole, 1997; Erdelyi, 1988), entre molts altres), instruir-lo amb les instruccions següents i portar a terme la roda de reconeixement.

Cal establir unes instruccions estàndard per a tota la PGME que s'hauran de seguir obligatòriament amb els testimonis, intentant sortir-se del guió el mínim possible. Aquestes instruccions han de ser senzilles i concretes, i s'han de fer constar a l'acta de resultat del reconeixement per tal que l'òrgan judicial que valorarà la pertinència i el desenvolupament de la diligència, sàpiga que les instruccions donades no han sigut esbiaixades.

“A continuació li mostraré una sèrie de fotografies que tenen similars característiques a la descripció que vostè ens va donar en la seva denuncia dels fets. L'autor/a dels fets pot no estar entre les fotografies. Miri-les detingudament i sense presa, i indiqui si reconeix la persona que ens va descriure. Pot reconèixer una de les fotografies, no reconèixer cap o dir que no ho sap, que no ho pot recordar”

Introduïr la opció “No ho sé” també fa baixar notablement els falsos positius (Warnick i Sanders, 2006).

Durant la diligència:

S'ha d'evitar realitzar qualsevol comportament verbal o no verbal que pugui dirigir el testimoni cap a una fotografia o altre, cal ser asèptics, pacients i informar-li que no hi ha presa i que es disposa de tot el temps que calgui per revisar les fotografies i parlar sobre el fet. Si cal omplir silencis incòmodes, fer-ho motivant al testimoni per a que recordi els fets, per a que parli dels fets amb preguntes obertes (Diges, 2016), d'aquesta forma ajudarem a la seva memòria però no el suggestionarem.

Breu ressenya de com preguntar sobre detalls als testimonis per tal d'influenciar-los el mínim possible:

- Utilitzar articles indeterminats (un, una) en comptes d'articles determinats (el, la).
- Les preguntes sobre característiques cal fer-les amb el nom genèric (Quina constitució tenia? Quina edat tenia?) en comptes de preguntes amb adjectius (Com era de prim o de gras? Com era de jove o de gran?). Només utilitzar adjectius si el testimoni els ha utilitzat prèviament.
- Cal evitar les preguntes de confirmació (No tenia el cabell llarg?) sinó que cal preguntar-ho com ja s'ha esmentat (De quina mida era el seu cabell?).
- No utilitzar modificadors (ràpid, lent, freqüent, ...) cal preguntar en genèric sempre, preguntes obertes.
- Cal evitar paraules que tinguin unes connotacions que puguin modificar el record. Per a il·lustrar aquest cas existeix un experiment famós de la Dra. Loftus en el que es mostrava un accident a diversos subjectes, posteriorment es preguntava per la velocitat que portaven els vehicles abans de l'accident, i la pregunta a tots els subjectes era idèntica excepte en el verb utilitzat (A quina velocitat anaven els vehicles quan van topa? Canviant el verb topa per xocar, col·lidir, ...) Es va observar que els subjectes manifestaven una velocitat superior si el verb tenia connotacions de major destrucció o d'impacte més fort (xocar) que no pas si el verb tenia connotacions d'accident menys greu (topa).
- En el cas de termes col·loquials o d'argot utilitzats pels testimonis en les descripcions de persones (feucho, rellenito, etc...), cal preguntar al testimoni que vol dir per a ells aquella expressió, donat que per a cada persona aquestes expressions poden tenir connotacions diferenciades.

Després de la diligència:

S'ha de prohibir absolutament donar cap mena de feedback positiu o negatiu sobre el resultat de la diligència (Loftus i Ketcham, 2010 "La retroalimentación positiva suele fomentar la repetición de la conducta alabada e incrementa la confianza de las víctimas en la identificación"), simplement l'agent agrairà la col·laboració del testimoni i li agrairà l'esforç de recordar els fets (ja que realment sol ser una tasca cognitiva esgotadora), i si cal, li explicarà les següents fases en que consistirà el procediment policial/judicial. Cal desviar la seva atenció sobre la inquietud habitual i lògica que assetja als testimonis després d'una roda. Després d'una prova d'identificació, el testimoni vol saber si "ho ha fet bé", vol saber "si ha complert les expectatives que l'agent de policia tenia sobre ell", en definitiva si ha satisfet o més ben dit, si ha estat a l'alçada del que es podria esperar. Existeix la creença, entre els testimonis, que no identificar al sospitós es mostra de derrota, de fracàs, i es per aquest motiu que sovint identifiquen una fotografia que té certa semblança a l'autor, tot i que el testimoni pugui no estar-ne del tot convençut.

Tipus i nombre de fotografies a mostrar: Mostrar de forma seqüencial un nombre mínim de 12 fotografies i en un nombre màxim que faci que la fase de mostra de clixés no duri més de 5-10 minuts. Fotografies que seran mostrades des de la pantalla de l'ordinador a través del SIP-Foto o impreses en color individualment (fotografia frontal o encara més recomanable, clixé complet que recull totes les fotografies de la ressenya policial en un sol full DIN-A4).

Forma de mostrar les fotografies simultani vs seqüencial: Realitzar els canvis necessaris al SIP-Foto per tal de poder portar a terme els reconeixements de forma seqüencial, en comptes de simultània.

Acta i Diligència on recollir el resultat del reconeixement: Com s'ha pogut veure en els anteriors punts, la pluralitat de factors que afecten al succés, al testimoni i a la praxi, es molt elevat, resulta impossible recollir tots aquests aspectes per escrit cada cop que realitzem un reconeixement, però es cert que hi ha certs elements que cal fer constar per a que l'òrgan judicial o un psicòleg especialitzat en psicologia forense, pugui valorar la diligència practicada, i si la praxi emprada ha estat la correcte, o si s'ha pogut suggestionar al testimoni.

Quan portem a terme un reconeixement, si es negatiu sovint no es fa constar el fet que s'ha portat a terme aquest, o quines fotografies s'han mostrat (essent això un error, sempre s'ha de fer constar els reconeixements negatius i s'ha d'adjuntar les fotografies mostrades o com a mínim un llistat de les fitxes policials mostrades), però si el resultat del reconeixement es positiu, s'aixeca acta A30 del mateix i es realitza una diligència de resultat a l'atestat policial.

Cal que l'acta de reconeixement reculli com a mínim, a banda de les dades que ja recull en l'actualitat:

- Instruccions donades al testimoni, en forma de guió que es fa servir amb cadascun d'ells.
- Aspectes rellevants del testimoni que puguin afectar al reconeixement, en forma de caselles seleccionables preestablertes, similars a les dels tríptics policials. Qüestionari de preguntes sobre aspectes que poden ser rellevants per a la valoració pericial de la memòria del testimoni: Durant quant de temps creu que va veure a

l'autor/s?, Quina situació de llum hi havia durant el fet? (hora del dia, espai a l'exterior o tancat, llum artificial, ...) etc... Veure annex Acta A30(2)

- Espai per a que es puguin recollir les manifestacions del testimoni, no només de la participació de l'identificat en el fet, sinó també sobre el propi procés d'identificació.
- Espai per fer constar el mètode emprat per a mostrar les fotografies (simultani o seqüencial) i/o si s'ha emprat la tècnica del doble cec.
- Espai per anotar les dades del lletrat que pugui estar present durant el reconeixement en cas de ser necessària la seva presència, o en el cas de ser lletrat de la víctima.

La diligència de resultat del reconeixement, en el cas que tots els aspectes anteriorment esmentats quedin recollits en l'acta A30, no requereix de modificacions.

Caldria desenvolupar un formulari **inPol** que es desplegui cada cop que s'instrueix una diligència de resultat de reconeixement fotogràfic, per tal de poder alimentar els aspectes més significatius d'aquest, per a la seva futura explotació estadística, de cara a poder analitzar la realitat dels reconeixements que es porten a la pràctica, i poder cedir aquestes dades a especialistes en Psicologia del Testimoni que puguin fer recomanacions per a la millora del procediment de treball.

inPol – Amb aquest acrònim s'anomena un projecte de la PGME "Intel·ligència policial", que recull i permet explotar dades estadístiques clau dels delictes, de les circumstàncies personals, laborals, socials, ... de víctimes, testimonis i autors, tot amb l'objectiu de poder fer estudis criminològics respecte els delictes i l'activitat criminal al territori català.

6.- CONCLUSIONS

A la vista de les dades obtingudes i analitzades en aquest informe, es pot afirmar que existeix una necessitat urgent de modificar els protocols policials, en quant a la pràctica de la diligència de reconeixement fotogràfic.

La solució passa per aplicar les recomanacions obtingudes dels estudis experimentals, que han portat a terme els psicòlegs especialistes en psicologia del testimoni en les darreres dècades. Fins el moment, tot el conjunt de coneixement generat per aquesta especialitat científica, no ha estat incorporat a la pràctica policial. On si s'aplica, es dins de l'àmbit judicial, en quant els jutges i tribunals sol·liciten, cada vegada més, perícies psicològiques per avaluar l'exactitud i la credibilitat de les declaracions i reconeixements d'identitat efectuats per víctimes i testimonis.

No es pot garantir que l'aplicació de la metodologia exposada en aquest informe elimini completament els errors involuntaris en els reconeixements fotogràfics, però si les recomanacions obtingudes dels estudis experimentals, segons les conclusions dels mateixos estudis, provoquen una davallada dels errors, incloure aquestes recomanacions a la praxi policial ha de comportar una baixada dels errors, sobretot dels falsos positius, que es l'error més preocupant i que té majors conseqüències judicials.

La modificació dels protocols policials ha de seguir dos línies de treball independents però interrelacionades, un d'aplicació quasi immediata (atenent a la urgència de la situació) i una segona, a mitjà / llarg termini. La primera es la creació d'un PNT o Procediment Normalitzat de Treball, on s'inclouin les recomanacions esmentades al punt cinquè, afegint un nou model d'acta A30 de Reconeixement fotogràfic i la incorporació d'una acta que acompanya a l'anterior A30(2). Aquest nou PNT i nous models d'acta poden incorporar-se a la pràctica policial en pocs mesos, ja que la PGME

disposa d'un sistema àgil de incorporació i modificació de protocols de treball, amb un canal de creació i difusió de nous protocols ja existent i en funcionament.

Paral·lelament a aquesta nova metodologia de treball que s'incorporaria a curt termini, cal considerar la possibilitat d'incorporar continguts formatius específics, al curs de formació bàsica (que es la formació bàsica que reben tots els membres de la PGME i de les Polícies Locals a Catalunya), així com incorporar contingut formatiu específic sobre aquesta matèria als diferents cursos d'especialització (curs d'OAC, curs bàsic d'investigació i curs avançat d'investigació), i per últim, i atenent a que molts dels agents que ja presten servei a les Unitats operatives, ja disposen d'aquests cursos d'especialització, i no els tornaran a fer, dissenyar un curs de formació continuada de reciclatge en aquesta matèria (que podria ser on-line per tal d'arribar a la major quantitat possible del personal).

El fet de disposar d'un protocol policial d'obligat compliment, sense tenir el coneixement mínim que permeti entendre el perquè de les directrius del citat protocol, comportaria una implementació d'aquest que podria tenir errors d'aplicació, per la qual cosa, es desitjable i necessari que els agents policials, sobretot aquells que tinguin com a tasca habitual la pràctica de reconeixements fotogràfics, estiguin formats en la matèria de forma suficient.

Per últim, seria desitjable la creació d'un grup de treball multidisciplinar, dins del cos de Mossos d'Esquadra però en coordinació amb algun departament de psicologia d'alguna Universitat de Catalunya, per tal de portar a terme un estudi experimental que permeti conèixer la situació actual, i el resultat de la implementació de les noves directrius i protocols, i que esdevingui un grup de treball estable que permeti anar millorant els protocols policials en quant als reconeixements d'identitat, i si es vol, incorporar l'avaluació i la millora de les metodologies de treball en quant a la presa de declaracions policials, ja que son dos disciplines estretament relacionades.

En els darrers anys, la pràctica policial s'està veient millorada gracies a la incorporació de mètodes i protocols de treball d'un alt nivell d'exigència científica, dos exemples son la ISO aplicada a les identifications per mitjà de proves d'ADN i la ISO aplicada a les identifications dactiloscòpiques. Aquesta es una tendència que la PGME vol estendre a altres branques de les tasques que es porten a terme a les Unitats d'Investigació i als Grups de Policia Científica, com per exemple una ISO per al procés de recollida de vestigis a l'escenari del crim, en quant a la recollida d'empremtes latents, que ja està en projecte.

La psicologia del testimoni aplicada a les declaracions i als reconeixements d'identitat, sobretot pel que respecta als reconeixements fotogràfics, que com ja s'ha dit, es una de les diligències policials més àmpliament aplicada, no pot quedar al marge d'aquesta voluntat de conjugar ciència i pràctica policial, i cal cercar la forma d'eliminar, al màxim possible, la suggestió, l'arbitrarietat i l'atzar en els procediments policials clau, com ho es el reconeixement fotogràfic de persones sospitoses o investigades.

7.- BIBLIOGRAFIA

- Ainsworth, P. B. (1981). Incident perception by British police officers. *Law and Human Behavior* 5(2-3), 231-236.
- Arce, R., i Fariña, F. (1995). Estudio psicosocial de la víctima. A M. Clemente, *Fundamentos de la Psicología Jurídica*. Madrid: Pirámide.

- Bartlett, J. C., i Memon, A. (2007). Eyewitness memory in young and older eyewitnesses. A R. C. Lindsay, D. F. Ross, J. D. Read, i M. P. Toglia, *The handbook of eyewitness psychology Vol. 2 Memory for people* (p. 309-338). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Bower, G. H. (1981). Mood and memory. *American Psychologist* 36(2), 129-148.
- Brainerd, C. J., i Poole, D. A. (1997). Long-term survival of children's false memories: A review. *Learning and Individual Differences* 9(2), 125-151.
- Brewer, N., Weber, N., i Guerin, N. (2020). Police lineups of the future? *American Psychologist* 75(1), 76–91.
- Brigham, J. C., i Cairns, D. L. (1988). The effect of mugshot inspections on eyewitness identification accuracy. *Journal of Applied Social Psychology* 18(16, Pt2), 1394-1410.
- Brigham, J. C., i Ready, D. J. (1985). Own-race bias in lineup construction. *Law and Human Behavior* 9(4), 415-424.
- Brown, R., i Kulik, J. (1977). Flashbulb memories. *Cognition* 5(1), 73-99.
- Chiroro, P., i Valentine, T. (1995). An investigation of the contact hypothesis of the own-race bias in face recognition. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology. A: Human Experimental Psychology* 48A(4), 879-894.
- Christiaansen, R. E., Ochalek, K., i Sweeney, J. D. (1984). Individual differences in eyewitness memory and confidence judgement. *The Journal of General Psychology* (110), 47-52.
- Christianson, S. A., i Hübner, B. (1993). Hands Up! A study of witnesses emotional reactions and memories associated with bank robberies. *Applied Cognitive Psychology* (7), 365-379.
- Christianson, S. A., Loftus, E. F., Hoffman, H., i Loftus, G. R. (1991). Eye fixations and memory for emotional events. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition* 17(4), 693-701.
- Clifford, B. R., i Hollin, C. R. (1981). Effects of the type of incident and the number of perpetrators on eyewitness memory. *Journal of Applied Psychology* (66), 364-370.
- Clifford, B. R., i Richards, V. J. (1977). Comparison of recall by policemen and civilians under conditions of long and short duration of exposure. *Perceptual and Motor Skills* 45(2), 503-512.
- Clifford, B. R., i Scott, J. (1978). Individual and situational factors in eyewitness testimony. *Journal of Applied Psychology* 63(3), 352-359.
- Cutler, B. L., i Penrod, S. D. (1988). Improving the reliability of eyewitness identification: Lineup construction and presentation. *Journal of Applied Psychology* 73(2), 281-290.
- Cutler, B. L., Penrod, S. D., i Martens, T. K. (1987). Improving the reliability of eyewitness identification: Putting context into context. *Journal of Applied Psychology* 72(4), 629-637.

- Cutshall, J., i Yuille, J. C. (1989). Field studies of eyewitness memory of actual crimes. A D. C. Raskin, *Psychological Methods in Criminal Investigation and Evidence*. Nova York: Springer Publishing Company.
- Deffenbacher, K., i Sturgill, W. (1977). Memory for Faces and the Circumstances of Encounter. *Journal of Applied Psychology* 62(3), 311-318.
- Diges, M. (2014). *Identificaciones fotográficas y en rueda de reconocimiento*. Madrid: Marcial Pons.
- Diges, M. (2016). *Testigos, sospechosos y recuerdos falsos*. Madrid: Trotta.
- Dodson, C. S., Johnson, M. K., i Schooler, J. W. (1997). The verbal overshadowing effect: Why descriptions impair face recognition. *Memory i Cognition* 25(2), 129-139.
- Duque Colino, F. (2007). *Superando el Trauma. La vida tras el 11M*. Barcelona: La Liebre de Marzo.
- Dysart, J. E., Lindsay, R. C., MacDonald, T. K., i Wicke, C. (2002). The intoxicated witness: Effects of alcohol on identification accuracy from showups. *Journal of Applied Psychology* 87(1), 170-175.
- Ebbinghaus, H. (1885). *Memory: A Contribution to Experimental Psychology*. Nova York: Teachers College, Columbia University.
- Echeburúa, E. (2012). *Superar un trauma. El tratamiento de las víctimas de sucesos violentos*. Madrid: Pirámide.
- Echeburúa, E., Corral, P., i Amor, P. (2002). Evaluación del daño psicológico en las víctimas de delitos violentos. *Psicothema* (14 Supl.), 139-146.
- Echeburúa, E., Corral, P., Zubizarreta, I., i Sarasua, B. (1995). *Trastorno de estrés postraumático crónico en víctimas de agresiones sexuales*. La Coruña: Fundación Paidea.
- Egan, D., Pittner, M., i Goldstein, A. G. (1977). Eyewitness identification: Photographs vs. live models. *Law and Human Behavior* 1(2), 199-206.
- Erdelyi, M. H. (1988). Hypermnesia: The effect of hypnosis, fantasy and concentration. A H. M. Pettinati, *The Guilford clinical and experimental hypnosis series. Hypnosis and memory* (p. 64-94). Guilford Press.
- Fisher, G. H., i Cox, R. L. (1975). Recognizing human faces. *Applied Ergonomics* 6(2), 104-109.
- Gorenstein, G. W., i Ellsworth, P. C. (1980). Effect of choosing an incorrect photograph on a later identification by an eyewitness. *Journal of Applied Psychology*, 65(5), 616-622.
- Hammel-Zabin, A. (2005). *Conversaciones con un Pederasta*. Madrid: Martinez Roca.
- Hastie, R., Landsman, R., i Loftus, E. F. (1978). Eyewitness testimony: The dangers of guessing. *Jurimetrics Journal* (19), 1-8.
- Hosch, H. M., i Cooper, D. S. (1982). Victimization as a determinant of eyewitness accuracy. *Journal of Applied Psychology* 67(5), 649-652.

- Ibabe Erostarbe, I. (2000). *Psicología del Testimonio*. Donostia: Erein.
- Ibañez Peinado, J. (2009). *Psicología e Investigación Criminal: El testimonio*. Madrid: Dykinson.
- Judicial, C. N. (2016). Orientaciones para la práctica de diligencias por la Policía Judicial. 86-90. Ministerio del Interior.
- Kassin, S. M. (1984). Eyewitness identification: Victims versus Bystanders. *Journal of Applied Social Psychology* 14(6), 519-529.
- Kuehn, L. L. (1974). Looking down a gun barrel: Person perception and violent crime. *Perceptual and Motor Skills* (39), 1159-1164.
- Loftus, E. F. (1976). Unconscious transference in eyewitness identification. *Law i Psychology Review* (2), 93-98.
- Loftus, E. F. (1976). Unconscious transference in eyewitness identification. *Law i Psychology Review* (2), 93-98.
- Loftus, E. F., i Kaufman, L. (1992). Why do traumatic experiences sometimes produce good memory (flashbulbs) and sometimes no memory (repression). A E. Winograd, i U. Neisser, *Memory symposia in cognition, 4. Affect and accuracy in recall: Studies of "flashbulb" memories* (p. 212-223). Cambridge: Cambridge University Press.
- Loftus, E. F., i Ketcham, K. (2010). *Juicio a la memoria*. Barcelona: Editorial Alba.
- Loftus, E. F., Loftus, G. R., i Messo, J. (1987). Some facts about "weapon focus". *Law and Human Behavior* 11(1), 55-62.
- Loftus, E., i Doyle, J. (1992). *Eyewitness Testimony: Civil and Criminal*. Charlottesville: The Michie Company.
- Malpass, R. S., i Devine, P. G. (1980). Realism and eyewitness identification research. *Law and Human Behavior* 4(4), 347-358.
- Malpass, R. S., i Devine, P. G. (1981). Eyewitness identification: Lineup instructions and the absence of the offender. *Journal of Applied Psychology*, 66.
- Manzanero, A. L. (2010). *Memoria de Testigos*. Madrid: Pirámide.
- Meissner, C. A., i Brigham, J. C. (2001). Thirty years of investigating the own-race bias in memory for faces: A meta-analytic review. *Psychology, Public Policy and Law* 7(1), 3-35.
- Memon, A., Hole, L., i Bull, R. (2003). Exposure duration: effects on eyewitness accuracy and confidence. *British Journal of Psychology* (94), 339-354.
- Mira, J. J., i Diges, M. (1991). Teorías Intuitivas sobre memoria de testigos:. *Revista de Psicología Social*, 47-60.
- Neisser, U., i Harsch, N. (1992). Phantom flashbulbs: False recollections of hearing the news about Challenger. A E. Winograd, i U. Neisser, *Emory symposia in cognition, 4. Affect and accuracy in recall: Studies of "flashbulb" memories* (p. 9-31). Cambridge: Cambridge University Press.

- Parker, J. F., i Ryan, V. (1993). An attempt to reduce guessing behavior in children's and adults' eyewitness identifications. *Law and Human Behavior* 17(1), 11-26.
- Pigott, M. A., Brigham, J. C., i Bothwell, R. K. (1990). Field Study on the relationship between quality of eyewitnesses' Descriptions and Identification Accuracy. *Journal of Police and Administration*, 17(2), 84-88.
- Pozzulo, J. D., i Lindsay, R. C. (1998). Identification accuracy of children versus adults: A meta-analysis. *Law and Human Behavior* 22(5), 549-570.
- Prieto, A., Diges, M., i Sobral, J. (1994). Testigos presenciales: Influencia de la información posterior al suceso. *Estudios de Psicología* (51), 81-97.
- Read, J. D. (1996). From a passing thought to a false memory in 2 minutes. Confusing real and illusory events. *Psychonomic Bulletin and Review* (3), 105-111.
- Robinson, M. D., i Johnson, J. T. (1998). How not to enhance the confidence-accuracy relation: The detrimental effects of attention to the identification process. *Law and Human Behavior* 22(4), 409-428.
- Roediger, H. L., Wheeler, M. A., i Rajaram, S. (1993). Remembering knowing and reconstructing the past. A D. L. Medin, *The psychology of learning and motivation* (Vol. 30, p. 97-134). Academic Press.
- Rubin, D. C., i Kozin, M. (1984). Vivid memories. *Cognition* 16(1), 81-95.
- Ruiz-Vargas, J. (2004). Trauma y memoria: De la persistencia de los recuerdos a la amnesia. A J. M. Muñoz Céspedes, i A. Ruano, *Cerebro y Memoria* (p. 3-64). Madrid: Fundación MAPFRE Medicina.
- Searcy, J. H., Barlett, J. C., Memon, A., i Swanson, K. (2001). Aging and lineup performance at long retention intervals: Effects of metamemory and context reinstatement. *Journal of Applied Psychology* 86(2), 207-214.
- Shapiro, P. N., i Penrod, S. (1986). Meta-analysis of facial identification studies. *Psychological Bulletin* (100), 139-156.
- Shaw, J. I., i Skolnick, P. (1994). Sex differences, weapon focus, and eyewitness reliability. *The Journal of Social Psychology* 134(4), 413-420.
- Shepherd, J., Ellis, H., i Davies, G. (1982). *Identification evidence*. Aberdeen: Aberdeen University Press.
- Shepherd, J. W., i Ellis, H. D. (1973). The effect attractiveness on recognition memory for faces. *American Journal of Psychology* (86), 627-633.
- Smith, A. M., Wilford, M. M., Quigley-McBride, A., i Wells, G. L. (2019). Mistaken eyewitness identification rates increase when either witnessing or testing conditions get worse. *Law and Human Behavior* 43(4), 358-368.
- Sporer, S. L. (1992). Post-dicting eyewitness accuracy: Confidence decision-times and person descriptions of choosers and non-choosers. *European Journal of Social Psychology* 22(2), 157-180.
- Stebly, N. K., Dysart, J. E., i Wells, G. L. (2011). Seventy-two tests of the sequential lineup superiority effect: A meta-analysis and policy discussion. *Psychology Public Policy and Law* 17(1), 99-139.

- Stebly, N. M. (1992). A meta-analytic review of the weapon focus effect. *Law and Human Behavior* 16(4), 413-424.
- Terry, R. L. (1994). Effects of facial transformations on accuracy of recognition. *The Journal of Social Psychology* (134), 483-492.
- Tollestrup, P. A., Turtle, J. W., i Yuille, J. C. (1994). Actual victims and witnesses and fraud: An archival analysis. A D. F. Ross, J. D. Read, i M. P. Toggia, *Adult eyewitness testimony. Current trends and development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 3745/1990 (M.P. Luis Vivas Marzal; Novembre, 22 de 1990)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 625/1993 (M.P. Francisco Morales Morales; Juny, 21 de 1993)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 176/1999 (M.P. Jose Antonio Martin Pallin; Febrer, 13 de 1999)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 430/1999 (M.P. Cándido Conde Pumpido Touron; Març, 23 de 1999)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 897/1990 (M.P. Francisco Soto Nieto; Març, 14 de 1990)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència a recurs 6712/1989 (M.P. Jose Augusto de Vega Ruiz; Setembre, 12 de 1991)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 138/1993 (M.P. Enrique Ruiz Vadillo; Gener, 22 de 1993)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència a recurs 1253/1996 (M.P. Eduardo Moner Muñoz; Març, 6 de 1997)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència a recurs 739/1997 (M.P. Jose Manuel Martinez Pereda Rodriguez; Febrer, 10 de 1998)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència a recurs 519/1998 (M.P. Adolfo Prego de Oliver Tolivar; Novembre, 11 de 1998)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència a recurs 2870/1997 (M.P. Juan Antonio Xiol Rios; Novembre, 16 de 1999)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 1071/2000 (M. P. Joaquin Delgado Garcia; Juny, 15 de 2000)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 263/2012 (M. P. Juan Ramon Berdugo Gomez de la Torre; Març, 28 de 2012)
- Tribunal Suprem. Sala segona, Sala de lo Penal. Sentència 762/2013 (M. P. Alberto Gumersindo Jorge Barreiro; Octubre, 14 de 2013)
- Warnick, D., i Sanders, G. (2006). The effects of group discussion on eyewitness accuracy. *Journal of Applied Social Psychology* (10), 249-259.
- Whipple, G. M. (1909). The observer as reporter: A survey of the 'psychology of testimony'. *Psychological Bulletin* 6(5), 153-170.

- Yarmey, A. D. (1979). *The psychology of eyewitness testimony*. New York: Free Press.
- Yarmey, A. D. (1986). Verbal, visual and voice identification of a rape suspect under different levels of illumination. *Journal of Applied Psychology* 71(3), 363-370.
- Yerkes, R. M., i Dodson, J. D. (1908). The relation of strength of stimulus to rapidity of habit-formation. *Journal of Comparative Neurology and Psychology* 18(5), 459-482.
- Yuille, J. C. (1984). Research and teaching with police: A Canadian example. *International Review of Applied Psychology* 33(1), 5-23.
- Yuille, J. C., i Cutshall, J. L. (1986). A case study of eyewitness memory of a crime. *Journal of Applied Psychology* 71(2), 291-301.
- Yuille, J. C., i Tollestrup, P. A. (1990). Some effects of alcohol on eyewitness memory. *Journal of Applied Psychology* 75(3), 268-273.

ANNEX 1 - Notes d'interès respectes els ancians¹ normals² com a testimonis
 extret de (de la Fuente, Pousada, Gomez-Zuñiga, i Armadans, 2004)

¹ Amb el terme ancians, es refereix a persones més grans de 65-70 anys

² Amb el terme normals, es refereix a que no pateixen cap malaltia neurodegenerativa que impliqui una disminució patològica en les capacitats cognitives, atencionals o perceptives, o de codificació i recuperació de la memòria.

Notes a tenir en compte per a reconeixements amb ancians:

A.- En general, els ancians normals son perfectament vàlids com a testimonis.

B.- En quant als reconeixements de rostres (fotogràfics o rodes en viu) els ancians tenen un rendiment significativament inferior als adults joves (Crook i Larrabee, 1992), i sobretot, trobem més falses alarmes o falsos positius en rodes d'autor absent (Yarmey, Jones, i Rashid, 1984; Yarmey, 1984; Searcy, Bartlett, i Memon, 1999). Tot i això, i en quant a les falses alarmes o falsos positius, segons un estudi de Memon i Gabbert, (2003), si les rodes (d'autor absent) son seqüencials i es donen instruccions als ancians³ (com per exemple, que l'autor pot no trobar-se entre els components de la roda) el rendiment de ancians i adults joves es similar.

³ Les mateixes instruccions pre-roda, que son recomanables donar a tots els testimonis, sigui quina sigui la seva edat o condició.

C.- Els ancians amb estudis superiors o una vida intel·lectual o acadèmica activa tenen un rendiment de memòria força similar a la dels adults joves (de la Fuente, Pousada, Gomez-Zuñiga, i Armadans, 2004).

D.- En quant a la memòria de localitzacions, es a dir, si ens cal que un testimoni, que sigui d'aquest grup d'edat, ens situï quelcom o a ell mateix en un mapa, el rendiment serà inferior al d'un adult jove (Zelinski i Light, 1988), cosa que es pot solucionar, si en comptes de demanar que ho situï a un mapa, anem al lloc per tal que ho ubiqui in situ, o en fotografia o vídeo, obtenint així un rendiment similar al dels adults joves (Utti i Graf, 1991).

Crook, T. H. i Larrabee, G. J. (1992). Changes in facial recognition memory across the adult lifespan. *The Journal of Gerontology: Psychological Sciences* (47), 138-141.

de la Fuente, J., Pousada, M., Gomez-Zuñiga, B. i Armadans, I. (2004). Los ancianos normales como testigos. *I Congreso de Psicología Jurídica en Red*. Madrid.

Memon, A. i Gabbert, F. (2003). IMproving the identification accuracy of senior witnesses: Do prelineup question and sequential testing help? *Journal of Applied Psychology* 88(2), 341-347.

Searcy, J. A., Bartlett, J. C. i Memon, A. (1999). Age differences in accuracy and choosing in eyewitness identification and face recognition. *Memory and Cognition* 27(3), 538-552.

Utti, B. i Graf, P. (1991). Episodic spatial memory in adulthood. *Psychology and aging* (8), 257-273.

Yarmey, A. D. (1984). Age as a factor of eyewitness memory. En G. L. Wells, & E. F. Loftus, *Eyewitness testimony: Psychological perspectives*. New York: Cambridge University Press.

Yarmey, A. D., Jones, H. P. i Rashid, S. (1984). Eyewitness memory of elderly and young adults. En D. J. Muller, D. E. Blackman, & A. J. Chapman, *Psychology and Law*. Chichester: John Wiley.

Zelinski, E. M. i Light, L. L. (1988). Young and older adults use of context in special memory. *Psychology and Aging* (3), 99-101.

ANNEX 2 - INSTRUCCIONS PER CONDUIR REONEIXEMENTS FOTOGRÀFICS

Per tal d'evitar influir de forma inconscient en els reconeixements, i per tal de minimitzar la taxa de falsos positius (reconeixement de fotografies que NO es corresponen amb el veritable autor dels fets), cal donar unes instruccions clares i simples al testimoni/víctima. Farem servir tu / vostè / vos, depenent del testimoni i de les circumstàncies concretes en cada cas.

Per a aconseguir això, cal que seguim el següent procediment:

Primer de tot, demanar a la víctima/testimoni que faci un relat lliure (un relat lliure es una explicació dels fets. realitzada per la víctima, sense interrupcions per part del policia), per tal d'ajudar-lo a posar-se en situació, i fer més fàcil que recordi els fets, i per tant, la cara de l'autor (5 minuts màxim, però cal ser flexible, i no cal entrar en el detall dels fets més traumàtics per evitar una segona victimització). Li direm això:

“Per tal de poder fer el reconeixement de forma més eficaç, necessito que m'expliquis breument els fets que vas patir/dels que vas ser testimoni. Siusplau”

Una vegada la víctima/testimoni hagi acabat el relat, li direm el següent:

“A continuació et mostraré diverses fotografies de persones segons la descripció que vas donar a la denúncia”

“L'autor dels fets no té perquè estar entre les fotografies”

“Indica si reconeixes, entre les persones que apareixen a les fotografies, a la persona que va fer el delictes / la persona que va fugir / etc....”

En aquest moment li presentem el full o els fulls amb les fotografies, i li donem temps per a que els examini amb deteniment.

Si assenyala alguna fotografia, es complimenta l'A30 i l'A30(2), i se li fan signar les actes, i sobre la fotografia reconeguda. NO se li dona cap mena de feedback respecte l'encert o l'error en la identificació. Se li diu:

“Investigarem la persona que has reconegut, i del resultat de la investigació informarem al jutge i al fiscal”.

Si no assenyala cap fotografia i diu que no en reconeix cap, es complimenta l'A30 i se li fa signar l'acta, i s'adjunta el full/s de fotografies. NO se li dona cap mena de feedback respecte de si nosaltres sospitem que es un o altre dels que apareix a les fotos. Se li diu:

“Continuarem investigant, i si trobem més sospitosos et trucarem per fer una altra roda de reconeixement”

En ambdós casos, li agrairem l'ajuda i ens acomiadarem, li direm:

“Moltes gràcies pel teu temps i la teva ajuda. Si necessites quelcom pots contactar amb els agents investigadors al telèfon que et van donar, i també pots venir a comissaria sempre que ho necessitis.”

NOTES - ACLARIMENTS – ADVERTENCIES

- ◆ Es molt important no sortir-se del guió esmentat, i no emprar frases com:

“està segur?” (tant si assenyala una foto, com si no n’assenyala cap)

“quina de les fotografies s’assembla més?”

i altres aportacions personals, que tot i estar fetes amb bona fe, poden distorsionar irremediablement el record de la víctima/testimoni.

- ◆ Si la víctima/testimoni té dubtes respecte una de les fotografies:

Se li poden mostrar les fotografies a l’ordinador (SIP-FOTO), totes o la que ens demani la víctima/testimoni, però sense donar informació, sense dir res, la nostre opinió o altres consideracions de collita pròpia son perilloses i suggestives, ens hem d’abstenir de comentar res, simplement se li mostren les fotografies i s’escolta el que ens digui la víctima/testimoni.

- ◆ Si la víctima / testimoni, reconeix una foto però manifesta dubtes, s’aixeca A30, i se li fa signar la fotografia, i es recullen **LITERALMENT** els dubtes a l’apartat corresponent de l’acta. NO ajudarem amb frases com “en quin tant per cent la reconeix?” , “potser era més jove? més gras?”

- ◆ La víctima / testimoni pot ser reticent a identificar cap fotografia, a causa de la creença popular, de que en cas que reconegui algú, aquesta persona serà directament acusada i empresonada, i això fa que molts testimonis siguin excessivament cauts a l’hora de reconèixer una foto, si detectem aquesta situació, se li diu el següent:

“El que farem avui es diu roda de reconeixement fotogràfica. Sigui quin sigui el resultat que obtinguem, per si sol, mai serà considerat per cap jutge o tribunal com una prova suficient per empresonar a ningú.”

“El resultat si que ens serveix als policies, per a iniciar una investigació per tal d’esbrinar si la persona reconeguda ha pogut participar en els fets o no.”

“En tot cas, si la nostre investigació va bé, i si el jutge creu que hi ha altres proves contra aquesta persona, es farà una roda de reconeixement en viu.”

“La roda de reconeixement en viu, consisteix a posar al sospitós juntament amb més persones que no tenen res a veure amb el cas, en una sala, i a través d’un mirall especial en una habitació especial, que garanteix que ningú et pugui veure ni escoltar, preguntar-te si reconeixes a alguna de les persones com l’autor dels fets”

“Durant la roda de reconeixement en viu, estaràs acompanyat, en dependències policials, i no et suposarà cap perill, ni cap sospitós et podrà veure o escoltar”

Dades de l'acta

Número de l'acta	Municipi
Dia	Hora
Funcionaris/àries actuants	
Adscrits/es a	

**ANNEX 3 – Acta complementària per a
l'Acta de reconeixement fotogràfic A30(2)**

Acta d'informació complementària en reconeixements d'identitat

Dades de la víctima / testimoni

Nom	Adreça (tipus de via, nom i número)
Municipi	Telèfon
Nom i cognoms de la persona responsable del local	NIF

Dades de l'intendent

Nom i cognoms	DNI	
Lloc de naixement	Data de naixement	Nom dels pares
Adreça (tipus de via, nom i número)	Municipi	Telèfon

Descripció de les condicions de llum del moment dels fets:

Descripció de la distància a la que el testimoni es trobava dels fets:

El testimoni estava sota la influència de l'alcohol, les drogues o medicaments? Si / No Quins:

Quantes persones van participar en els fets (autors i còmplices)?

Durant quan temps considera que va veure a l'autor/s?

Ha rebut informació sobre els fets d'altres testimonis? N'ha parlat amb algun testimoni, amb la víctima o n'ha escoltat o llegit informació als mitjans de comunicació o a internet? Si / No

Quantes vegades ha declarat o ha estat preguntat sobre els fets per part de les autoritats?

Si la persona reconeguda es d'una ètnia diferent a la del testimoni – té contacte habitualment amb persones de l'ètnia a la que pertany la persona reconeguda? Si / No

En una escala de 1 a 10 (essent 10 el màxim nivell d'ansietat), quin nivell d'ansietat considera que va patir en el moment dels fets? Descriui com es va sentir?

Signatures

Funcionaris / àries actuants	Persona interessada
------------------------------	---------------------

Diligències

.....

.....

.....

.....

.....

En compliment de la Llei orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, us informem que les vostres dades s'inclouran en els fitxers regulats a l'Ordre IRP/435/2009 i INT/18/2014 per a les finalitats que s'hi preveuen, i podran ser cedides d'acord amb la normativa aplicable. Podeu exercir-hi el dret d'accés, rectificació i cancel·lació davant de la persona titular de la Direcció General de la Policia (trav. de les Corts, 319-321, 08029 Barcelona).